Масса а мехкашкара пролетараш, вlашагlяхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

КIиранди 23 март 1958 шу № 24 (2190) Мах 20 кеп.

Советски халкъо дIайха моаршал лу ше хержарашка—СССР Лакхехьарча Советеи НГIАССР Лакхехьарча Советеи депутаташка

Халкъани партени цхьоагIо

Иразах дизза а къьгга а долча советски наьха вахара юкъе марта 16-гIа ди историенна дувца дIададах, цхьабакъда дукхача хана дицлургдац из. Из дар сийлахь-доккха, кхы юха хургдоаца сийрда ди, хоза денеи дог гIоздоаккхаши дола бIаьстан ди.

Коммунистически партена, эшалургйоацача марксизман-ленинизманна гонахьа кхотаденна долча советски халкъо дерригача дунен хьалхашка дIахьекхар ший барт-цхьоагIо. Коммунистийи партебоацарийи блоко оттабаьча кандидаташта Союза Совете кхадж тессар хоржамашка дакъалоацаш хинначарех 99,57 процент харжархоша, Къамий Совете кандидаташта 99,73 процент хоржархоша.

Укх деношка геттар чIоагIа низ болаш хиларца хозаш да Москве Калинински хоржамий округе хоржархошка даьча къамаьлаца нов. Н. С. Хрущевс аьнна дешаш:

«Империализман лакеяша хабараш дувц коммунисташ низагIа лел, Советски Союза, социалистически мехкий халкъаш, царна хетачох, коммунистий «Iоаткъама» кIалхарбаларга мара кхы хIаманга хьежац яхаш. Массанена а бIаргаго фу мах болаш да уж харц хабараш. Дукха ха йоацаш дуненна доалде гIийрталаша — гитлеровцаша а ма дувцарий уж хабараш, вай мехка гIаьрахой тIалатар деш, цхьабакъда царна шоашта дика хайра советски халкъи коммунистий партии — из цхьоагIо йолаши цIаккха а эшалургбоацаши бола низ болга».

ЦхьоагIо йолаши эшалургбоацаши низ ба! — Аьлар 16-ча марта коммунистийи партебоацарийи блока кандидатий цIеращ тIайола шоай бюллетенаш Iочукховсаш берригача советски наха.

Советски наха кхадж тессар кIоаргга хьаькъал долча Коммунистически партена, машаре къахьегаш кхы тIа а толамаш дахарна, шоай мехка дай хиннача, дог цхьалха долча наьха ираз бахьан.

Центральни хоржамий комиссес ерригача 1.378 хоржамий округашкара хьаяьхкача материалашка хIаранега хьежа а хьежа СССР-а Лакхехьарча Совете ерригача округашка гIолла депутаталла Союза Совете 738 депутат, Къамий Совете 640 депутат харжар дIаяздир.

Тахан кепа тохаш йолча СССР-а Лакхехьарча Совета депутатий спискас къьгга хьахьокх советски демократен из бокъонца йола демократи хиларга хьежжа бола цун чулоацам. 1.378 депутатех 614 е 44,6 процент духхьал промышленнин юртбоахамани производстве болх беш бола болхлой, колхозникаш ба. Социальни положенех хержача берригача депутатех 60 процент болхлойи ахархойи ба. Юхебисараш — сийдолча вай къахьегама интеллигенцен викалаш: Iилманхой, яздархой, иссkустван деятелаш, хьехархой, лораш, инженераш, агрономаш ба. Депутаташта юкъе Коммунистически партенеи Советски пачхаьалкхеннеи хьалхле лелаераш, дикагIа болх беш бола болхлойи колхозникаши, Iилмани культурани деятелаш, партийнии, советскии, профсоюзнии болхлой, Советски Эскареи ГIемаФорда Флотеи тIемахой, сийдола вай кагийнах ба. СССР-а Лакхехьарча Совете ба дукха къамаш дахача вай Даьхен дерригача халкъий викалаш. Берригача депутатех 26 процентал совгIа кхалнах ба.

Дерригача советски халкъаца цхьана СССР-а Лакхехьарча Совете хоржамаш деча дийнахьа Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совете а хержар коммунистийи партебоацарийи блоко оттабаь депутаташ.

МоллагIча республике, моллагIча крае, областе хержача депутатий спискага хьежача кхоачам ба Советски пачхаьалкхени общественни строй демократически строй — эксплуатации эксплуататораши боаца, бокъонца политически цхьатарра бокъо йолча, Iилманна а культуранна из а карагIдаьннарех бизза къахьегамхошка пайда эцийташ йола дунен тIа эггара толажагIа йола строй йолга ха.

Берригача харжархошка ше даьча Кхайкарал тIа Коммунистически партес тIахьийхар хоржамаш хулади — 16-гIа март советски демократи котъяьнна Коммунистически партенеи Советски правительствонеи гонахьа кхы а чIоагIагIа советски нах кхотабенна ди хилийта аьнна.

Партес тIахьийхача тайпара хила а хилар из.

Халкъо дIайха моаршал хоатт шоаш хержарашка, вай Даьхе кхы а чIоагIагIа, кхы а хозагIа, кхы а дикагIа хилийттарна цар хьегаш дола къа дика ка йоалаш хьегар лов советски наха. ХIанз хулча СССР-а Лакхехьрча Совета сессе дувцаргда колхозни строй дIахо дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи дола дош. Новкъост Н. С. Хрущева доклада тезисаш дерригача халкъо ювцаш хьагу из чакхдаккха деза доккха гIулакх вахаро ше дIадехаш, из чакхдаьккхача юрта боахам кхы а сихагIа дегIабарна, мехка шортта юртбоахаман продукташ хилийтарна йоккха торонаш гучайоахаргйола гIулакх долга.

Партен Центральни Комитето даьча Кхайкарал тIа оттадаьд социалистически промышленность, юрта боахам, культура, халкъа вахарахьал дIахо а айдара, тоадара сийлахь-доккха декхараш.

Советски нах кIоаргга дог тийша, хьинаре къахьегаш ба Коммунистически партес оттадаь уж Iалаьмате доккха декхараш кхоачашдарна.

Хоржамаш даро цIаькха а хьахьекхар халкъи партии йохаргйоаца цхьоагIо йолаш хилар, хIаьта из коммунизм хьалъярна вай дIахо кхы а йоккхагIа коталонаш йоахаргхилара тешам ба.

Коммунистийи парте боацарийи блока йизза йола котало!

СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара Центральни хоржамий комиссен тIеххьара заседани

19 марте Москве хилар СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара Центральни хоржама комиссен тIеххьара заседани. Заседане кулг яздир СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах юххерча итогех йолча протокола.

Центральни хоржама комиссен председатело В. В. Гришина ше къамаьл деш белгалдир, дIадахача хоржамашеи цар итогашеи цIаькха а къьгга советски демократи, дерригача халкъа демократи йолга хьахьекха хилар. Цар тешал ду, Советски Союза дерригa халкъаш йохае йиш йоаца цхьоагIо йолаш Коммунистически партена гонахьа кхотаденна хилара, йиззаи къоасто йиш йоацаши йолча коммунистийи парте боацарийи халкъа блок котъялара.

СССР Лакхехьарча Совете керда хержа депутаташ ахаш гаргга промышленностеи юртбоахамеи болх беш бола болхлойи колхозхойи ба.

Социальни хьалах СССР Лакхехьарча совета депутаташ, кхоалагIча даькъа ши дакъа, болхлойи ахархойи ба. Юхебиса депутаташ — халкъа интеллигенцен викалаш ба. Депутатех 26 процент совгIа — кхалнах ба.

СССР Лакхехьарча Совете хержаб советски халкъа дикаx бола къонгиши мехкарийи.

СССР Лакхехьарча Совете вай дукхача къамех йолча Даьхен дерригача халкъий викалаш ба — ерригача союзнии автономнии республикай, автономни областашей къамий округий.

СССР Лакхехьарча Совете 16-ча марте даьча хоржамаша хьахьокх аьлар В. В. Гришина, къахьегамхой хьашташ хьалхьлаоцаш йола Коммунистически партен политика вай халкъаша доазув доаццаш хьаллоацаш хилар. Цар тешал ду советски халкъаш партега хьалхале а йолаш коммунизман керда коталонаш яхарга гIерташ хиларна.

Комиссен заседане иштта хьежар, СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарца ювзаенна йола еррига материалаш Союза Советеи Къамий Советеи мандатни комиссешка дIаяларах долча гIулакхага.

(ТАСС).

1958 шера 16 марта хержача СССР-а Лакхехьарча Совета депутатий списка тIара

Нохч-ГIалгIай АССР-гара Союза Совете хержаб

Езиева Якъуба Селима, Шалински районерча йиза йоацча юкъерча школан директор. Орджоникидзевски округ.

Яковлев Александр Иванович, ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь. Ленински округ.

Ставропольски хоржамий округе гIолла РСФСР-ера Къамий Совете хержав

Москатов Петр Георгиевич, ССКП Центральни ревизионни комиссен председатель.

Нохч-ГIалгIай АССР-гара Камий Совете хержаб

Абубакаров Абубакара Абу, Грозненски крекинг-завода установкан воккхагIа вола оператор. Сталински округ.

Гайрбеков ГIайрбика Муслим, Нохч-ГIалгIай АССР-а Оргкомитета председатель. Урус-Мартановски округ.

Гогиева Iаддалмажита Эсет «Ингушски» совхоза болхло. МагIалбикан округ.

Гунаев Ахьмада Зияуди, Ведески района Фрунзе цIерахча колхоза председатель. Шалински округ.

Гусев Иван Георгиевич, «Красный Молот» завода слесарь. Ленинский округ.

Пензурова Анна Ивановна, Наурский районерча «Наурски» винхоза йоккхагIа йола агроном-виноградарь. Наурски округ.

Скулков Игорь Петрович, РСФСР-а Министрий Совета советски контрола комиссен председатель. Гудермесски округ.

Слесарев Степан Егорович, «Старогрознефть» яхача мехкдаьттан промыслови управленен буровой мастер. Старопромысловски округ.

Хамзатов Хьамида Ахьмат, Курчалоевски МТС тракторни бригадан бригадир. Курчалоевски округ.

Чадов Борис Сергеевич, ССКП Сунженски райкома хьалхара секретарь. Сунженски округ.

Чахкиев Алсбика Осман, ССКП Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIа секретарь. Орджоникидзевский округ.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча совете хержача депутатий список

1. **Арсомирзоев** Iаде Саид — Грозненски ТЭЦ-ра слесарь. Нефтезаводски округ.
2. **Артемова** Мария Федоровна — «Старогрознефть» яхача мехкадьттан промыслови управленен мехкдаьтта даккхара оператор. Рабочий округ.
3. **Алмазов** Iаддали Ильяс — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттан промыслови управленен бурув тохача контора директора заместитель. Старопромыловски округ.
4. **Апряткин** Семен Семенович — Нохч-ГIалгIай Совнархоза председателa заместитель. Котельниковски округ.
5. **Айдаев** Бекболата Осман — Грозный станцерча локомотивни депон машиниста помошник. Ярославски округ.
6. **Аванесов** Иван Алексеевич — ССКП-н МагIалбика горкома хьалхара секретарь. Кутузовски округ.
7. **Асхабов** Асхаба Нажмудин — ССКП-н Веденски райкома хьалхара секретарь. Веденски округ.
8. **Ахмадов** Ахьмад — Курчалоевски машино-тракторни станцен тракторист. Бачи-Юртовски округ.
9. **Абубакаров** ИсмаIалий, Мохьмад — Курчалоевски машино-тракторни станцен воккхагIа вола ветеренарни лор. Кошкельдынски округ.
10. **Атиев** Атий Саид-Ахьмад — ССКП-н Ножай-Юртовски райкома хьалхара секретарь. Галайтински округ.
11. **Андрианов** Дмитрий Алексеевич — Сунженски райисполкома председатель. Ассински округ.
12. **Асаев** Асий Каташ — Сунженски района Ленина цIерахча колхоза кхашлеладеча бригада бригадир. Серноводски округ.
13. **Аристова** Анна Васильевна — Урус-Мартановски района «Красноармейски» совхоза доярка. Красноармейски округ.
14. **Андреев** Яков Васильевич — Нохч-ГIалгIай АССР-а Оргкомитета юрта боахама управленен начальник. Автуринcки округ.
15. **Арсанов** Арсанбека Саидбей — Нохч-ГIалгIай АССР-а писателий союза правленен председатель. Герменчукски округ.
16. **Авилова** Ефросинья Савельевна — Шелковски района Калинина цIерахча колхоза доярка. Червленски округ.
17. **Брыксин** Евгений Васильевич — Грозненски горисполкома председатель. Катаямски округ.
18. **Безлепкин** Павел Кузьмич — Грозен локомотивни депон машинист. Войковски округ.
19. **Бузуртанов** РаIасий Ахьмад — НГIАССР-а Оргкомитета планови комиссен председатела заместитель. Сурхохи тIара округ.
20. **Гунько** Алексей Андреевич — Старогрозненски бурув-тохача контора бурильщик. Горьковски округ.
21. **Голубовский** Василий Васильевич — ВЛКСМ-н Нохч-гIалгIай обкома хьалхара секретарь. Нефтемайски округ.
22. **Гуноев** Дауда Iумар — МагIалбикарча «Ингушски» совхоза тракторни бригада бригадир. Пседахски округ.
23. **Габисов** Габиса Бийсолта — «Ленина никъ» газета редактор. Ялхо-Мохкски округ.
24. **Гайрбеков** ГIайрбика Муслим — НГIАССР-а Оргкомитета председатель. ГIойтIан округ.
25. **Дорохов** Михайл Акимович — НГIАССР-н Оргкомитета председатела заместитель. Калинински округ.
26. **Дарсигов** Дундий Бамат — гирий, Госбанкий нохчгIалгIай республикан контора воккхагIа вола инспектор. Маяковски округ.
27. **Дудник** Захар Степанович — Грозненски горисполкома председатель. Алхан-Калински округ.
28. **Даурбекова** Идриса Шарипат Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка. Назрановски округ.
29. **Донсков** Василий Константинович — ССКП-н Шалински райкома хьалхара секретарь. Колхозненски округ.
30. **Джамалаев** Юне Тата — Шалински района «Джалка» совхоза комбайнер. Шалински округ.
31. **Давыдов** Борис Дмитриевич — Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатель. Шелковски округ.
32. **Дроздов** Михаил Прохорович — НГIАССР- Оргкомитета чурча гIулакхий управленен начальник. Петропавловски округ.
33. **Еремин** Петр Сидорович — Шелковски района Сталина цIерагIча колхоза воаккхагIа вола чабан. Щедрински округ.
34. **Жучков** Андрей Михайлович — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома инструктор. Саясановски округ.
35. **Зонов** Александр Федорович — НГIАССР Оргкомитета председатела заместитель. Анисимовски округ.
36. **Забелин** Иван Николаевич — НГIАССР Оргкомитета торговлен управленен начальник. Алексеевски округ.
37. **Зеленская** Нина Яковлевна — Грозен № 3 йолча юкъерча школен директор. Урицки округ.
38. **Исакина** Наталья Васильевна — Старогрознефть нефтепромыслови управленен мехкдьтта доаккхача 4-ча нефтепромысла оператор. Пролетбатовски округ.
39. **Илюхин** Георгий Иванович — ССКП Наурски райкома хьалхара секретарь. Наурски округ.
40. **Изварина** Евдокия Акимовна — Наурски района Кировски машино-тракторни станцен директор. Николаевски округ.
41. **Кулишева** Ольга Ивановна — Грозненски консервни завода агрегатни цеха бригадир. Казански округ.
42. **Кириллова** Маргарита Яковлевна — М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански драман театра артистка. Киевски округ.
43. **Кичик** Иван Петрович — Орджоникидзевски машин наькъа. Грозненски отделенен начальник. Школьни округ.
44. **Качлишвили** Николай Захарович — Нохч-ГIалгIай админстративни района совнархоза мехкдьтта доаккхачеи газовии промышленноста управленен начальник, Кимовски округ.
45. **Корнилов** Вениамин Николаевич — «Грозненски рабочий» газета редактор. Заслоновски округ.
46. **Калачов** Григорий Владимирович — ССКП Гудермесски райкома хьалхара секретарь. Городской округ.
47. **Коротенко** Борис Николаевич — эскархо. Комсомольски округ.
48. **Котикова** Сипсой Марем — Назрановски совхоза ферман заведующи. Плиевски округ.
49. **Кугаевских** Тамара Ильинична — Сунженски района «Коммунизманга бода никъ» яхача совхоза доярка. Нестеровски округ.
50. **Комаров** Михаил Иванович — НГIАССР Оргкомитета секретарь. Бамутски округ.
51. **Летковская** Таисия Борисовна — нефтемаслозавода № 18 йолча установкан начальник. Новогрозненски-Сталински округ.
52. **Левченко** Петр Тарасович — эскархо, Ульяновски округ.
53. **Ланговая** Мария Ефимовна — Грозненски района «Аргун» яхача совхоза доярка. Аргунски округ.
54. **Лазарев** Андрей Яковлевич — Наурски района Сталина цIерагIча колхоза чабан. Калиновски округ.
55. **Льянов** Керама Мустафа — «Сердало» газета редактор. Ташкалински округ.
56. **Музаева** Денисолти Хадишат — Веденски района Советий VII-ча съезда цIерагIча колхоза колхозхо. Газень-Калински округ.
57. **Мурдиев** Мурди Ахьмад — Надтеречни райисполкома председатель. Гвардейски округ.
58. **Мизаев** Бунахой Садудин — ССКП Саясановски райкома хьалхара секретарь. Цонтороевски округ.
59. **Межиев** Хасмагомед — Советски районерча «40 лет Октября» яхача колхоза председатель. Советски округ.
60. **Матиева** Матай Iайшет — Советски районерча «Ленина» цIерагIча колхоза колхозница. Асламбек-Шериповски округ.
61. **Мишина** Ирина Софроновна — Сунженский районерча «Киров» цIерагIча колхоза звеньевая. Троицки округ.
62. **Музаева** Саламбика Совдат — Урус-Мартановски районерча «Красноармейски» Совхоза йоккхагIа йола доярка. Гехински округ.
63. **Мусхаджиев** Мусхьажи Салман — Шаьлан районерча «Джалка» яхача совхоза кхашка белхаш деча бригада бригадир. Ново-жизненски округ.
64. **Назаров** Петр Сергеевич — Грознерча Химически завода директор. Чернореченски округ.
65. **Нагуманова** Сактали Галина — Каргалински районерча «Красный Пахарь» яхача колхоза доярка. Каргалински округ.
66. **Наумов** Николай Григорьевич — Сунженски районерча — «Киров» цIерагIа колхоза председатель. Слепцовски округ.
67. **Нечаев** Иван Александрович — Нестеровски машиннотракторни станцен тракторни бригадан бригадир. Коммунистически округ.
68. **Олигов** Iиси Идрис — Назрановски районерча «40 лет Октября» яхача совхоза комбайнер. Кантышевски округ.
69. **Плиев** Iаддали Султан — «Малгобекнефть» яхача нефтепромыслови управленен начальник. Малгобекски округ.
70. **Рябчиков** Василий Радионович — Нохч-ГIалгIай Совнархоза председатель. Ленински округ.
71. **Радченко** Михаил Иванович — Гудермесерча Локомотивни депон воккхагIа вола машинист. Железно-дорожни округ.
72. **Ремнев** Василий Арсентьевич — Республикан прокурор. Алероевски округ.
73. **Сухарев** Григорий Михайлович — Грознерча Мехкадьттан института директор. Пионерски округ.
74. **Семенова** Татьяна Георгиевна — Грознерча нефтеперерабатывающи завода директор. Индустриальни округ.
75. **Слюсарев** Алексей Миронович — НГIАССР Оргкомитета председатела заместитель. Алпатовски округ.
76. **Сухов** Анатолий Иванович — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома партийни органий отдела заведующи. Курдюковски округ.
77. **Сербин** Михаил Степанович — «Малгобекнефть» яхача нефтепромыслови Управленен кIоарга бурув деттача конторан воккхагIа вола бурув детта мастер. Промыслови округ.
78. **Сосламбеков** Алобика Хьасан — Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтов» цIерагIча совхоза 7-ча отделенен тракторни бригада бригадир. Лермонтовски округ.
79. **Сагаев** Саге Шамсуди — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретарь. Самашкински округ.
80. **Самарцева** Александра Петровна — Грозненский районерча «Первое мая» цIерагIча колхоза коа тIарча оалхазарий ферман заведующи. Кень-Юртовски округ.
81. **Сайко** Борис Федорович — ССКП Нохч-ГIалгIай Обкома секретарь. Новогрозненски округ.
82. **Садаева** Абуталипа Зухран — Шаьлан районерча «Джалка» яхача совхоза 3-ча отделенен йоккхагIа йола птичница. Сержан-Юртовски округ.
83. **Темиркаев** Мухадин — «Красный молот» яхача завода № 14 йолча цеха стерженщик. Красномолотовски округ.
84. **Тельхигова** Iиси Зинаида — Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтов» цIерагIча совхоза йоккхагIа йола доярка. Валерикски округ.
85. **Тепсаев Тепси** Iабдул-ВохIап — НГIАССР Оргкомитета переселенчески отдела заведующи. Элистанжински округ.
86. **Ториев** Элмарзи Хьусейн — Назрановски районерча «40 лет Октября» яхача совхоза директор. Насыр-Кортовски округ.
87. **Татаев** Ахьмада Ваха — НГIАССР Оргкомитета Культуран управленен начальник. Ножай-юртовски округ.
88. **Точиев** Iиси Iалаудин — Первомайски районерча «Дружба» яхача колхоза председатель. Первомайский округ.
89. **Удалов** Василий Борисович — Крекинг-завода воккхагIа вола оператор. Кировски округ.
90. **Ужахова** Iабдурахьмана Люба — № 2 йолча Швейни фабрика хIамаш тегача бригадан мотористка. Шаумянски округ.
91. **Ушурмаева** Есимат — Ножай-Юртовски района «XX партсъезда» цIерагIча колхоза колхозница. Зандакски округ.
92. **Умаева** ИбрахIима Роза — Урус-Мартановски района Пионерское яхача юртарча юххьерча школан заведующи. Старо-Атагински округ.
93. **Фоменко** Михаил Кузьмич — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретарь. Дзержински округ.
94. **Филатов** Иван Михайлович — «Горскнефть» яхача нефтепромыслови управленен скважинашта латтан кIалхарча ремонта мастер. Горагорски округ.
95. **Хащенко** Петр Иванович — «Октябрьнефть» яхача нефтепромыслови управленен 1-ча промыслан мехкдаьтта доаха мастер. Нефтепромыслови округ.
96. **Хункарханова** Саьлмарзи Кока — Шалински района «Шалински» совхоза оалхазарий ферман заведующи. Ново-Атагински округ.
97. **Цыганков** Григорий Павлович — НГIАССР-а Оргкомитета дешара отдела заведующи. Космодемьяновски округ.
98. **Чередник** Александра Яковлевна — Гудермесски совхоза зоотехник. Гудермесски-юрта округ.
99. **Чернокозов** Хрисанф Павлович — нефтяникий салаIара цIен директор. Подгорни округ.
100. **Чахкиев** Алсбика Осман — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретарь. Ачалукски округ.
101. **Черкевич** Георгий Яковлевич — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретарь. Комсомольски-Орджоникидзевски округ.
102. **Широков** Федор Павлович — Гаражни оборудованен завода слесарь. Краснознаменни округ.
103. **Шмойлов** Леонид Семенович — Госбезопасностан комитета председатель. Сталински округ.
104. **Шматов** Александр Александрович — Ачхой-Мартановски района «Новосельски» яхача винсовхоза тракторист. Ачхой-Мартановски округ.
105. **Шепелев** Алексей Иванович — ССКП Грозненски горкома секретарь. Чернышевски округ.
106. **Шадыжева** ИбрахIима Лида — Назрановски юкъерча школан хьехархо. Альтиевски округ.
107. **Эпендиев** Шапи Шахаб — Грозненски горисполкома председатела заместитель. Богдано-Хмельницки округ.
108. **Эльмурзаев** Рашида Висит — Грозненски района Старо-Юртовски совхоза тракторист. Горячеисточненски округ.
109. **Эльтиева** Хавра — Курчалоевски района Ленина цIерагIча колхоза звеньевая. Курчалоевски округ.
110. **Эльтимиров** Ковсар — Санэпидстанцен эпидемиолога помощник. Гордалински округ.
111. **Элиханов** Шахмарзи Дауд — Урус-Мартановски района «Красноармейски» совхоза комбайнер. Урус-Мартановски округ.
112. **Эсамбаев** Iалисултана Махьмад — Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармонен артист. Алхазуровски округ.
113. **Эрбиев** Эрбе Зайнди — Урус-Мартановски райисполкома председатель. Чечен-Аульски округ.
114. **Эльмурзаев** Газе Зайнаб — Надтеречни дулха-шури совхоза цхьоалагIча отделенен доярка. Надтеречни округ.
115. **Юсупов** Хазади — «Октябрьнефть» яхача нефтепромыслови управленен шоллагIча промыслан мехкдаьтта доаккха оператор. Октябрьски округ.
116. **Яковлев** Александр Иванович — ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь. Спартаковски округ.

СССР-а Лакхехьара Совет гульярах дола СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Конституцен 55 статьяга хьежжа СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Советски Социалистически Республикай Союза пхелагIча созыва Лакхехьарча Совета цхьоалагIа сесси 1958 шера 27-ча марта гор. Москве хьагулъе.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь. М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1958 шу 19 март.

„Фигаро" яхача французски газета корреспондент
Н. С. Хрущевс тIаэцар

ССКП ЦК Хьалхарча секретаро Н. С. Хрущевс 19 марта «Фигаро» яхача французски газета корреспондент Сержа Груссар, цо дехарах, тIа а ийцар цунца къамаьл а дир.

(ТАСС).

Говзалца хьаяьча лаьттан шоллагIча спутнико дуненна гонахьа 2000 го баьккхаб

21 марта московски ханах 18 сахьат доаллаш лаьттан спутнико дуненна гонахьа ший шиэзарлагIа го боакх. ШоллагIа искусственни спутник дIахийдача хана денз 138 ди-бийсе дIадаьннад. Цу хана 89 миллион километр лоархIам болаш никъ баьб цо.

Цахаддаш шоллагIча искусственни спутникага хьежаш 80 гаргга Советски Союза оптически пункташи 120 совгIа Европереи, Азереи, Африкереи, Къулбехьарча а Къилбаседерча а Америкереи пункташи я.

Атмосфера духьаленца спутник юхаеттарах цун эггира кIезигагIа йолча лакхаленашкахь шоллагIча спутника орбита чIоаггIа хувцаенний. ШоллагIча спутника цкъа го боккхалга из мел лелача хана 9,5 минут лаьгIденнад, хIаьта Лаьттан тIехь цун орбита эггира дукхагIа йола лакхаленаш 900 километр кIезигъенний.

ЛоархIамаша хьахьокх, спутник атмосфера кхотаденнача тIоашта чу а енна 5-чара 15-ча апреле кхаччалца йолча юкъагI соцарг хилар.

(ТАСС).

Хьайбай боахамашкарча гучаяханза йолча торонех дукхагIа пайда эца

А. Яковлев,
ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретарь

Советски Союза дерригача халкъашца цхьана вай республикан юрта боахаман къахьегамхоша а шоай балха юкъе цхьадола толамаш даьхад. 1957 шера мехка хьалхагIа йистеяьнначарца цхьана Нохч-ГIалгIай АССР а яьлар ялат кийчдара а эцара а паччахьалкхен план кхоачашъяь, ханал хьалхагIа паччахьалкхенна гидуаргаш, комсаш, шура, тха, фуаш дIачу а делар дехка а дехкар.

Хьайбай продукташ кийчъяра а эцара а паччахьалкхен план толамца кхоачашъе торо хилийтар уж лоархIам болаш дукхагIа хьаяхаро. 1957 шера фуражни Iаттагара юкъера лаьрхIача республикан колхозашкеи совхозашкеи шура яккхар 345 килограмм лакхделар. ДикагIа дола толамаш даьхар юкъера лаьрхIача шура яккхар 489 килограмм лакхдаьча Ассински совхозо, Калиновски — 343 кг., Предгорни — 360 кг. лакхдаьд; хIара Iаттагара йоаккха шура 755 кг. лакхъяьча Каргалински района «Красный пахарь» яхачо, Шелковски района Ленина цIерагIчо — 698 кг., Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхачо — 697 кг.

Иштта лакхдаьд тха доаккхилга, фуаш гулделга. Юкъера лаьрхIача цхьан устагIанна тIера тха доаккхилга 4,6 кг. хилар, е 1956 шера даьккхачул 0,8 кг. дукхагIа. ХIара яхкаш йолча котамгара колхозашка 92, совхозашка 99 фуъ гулдир.

Юкъара хьайбай боахам айбарна къовсам лелабеш хьалкхийра дояркай, Iаьсий леладерий, чабаний, хьакхарч лелаерий, оалхазараш леладерий Iалаьмате дика кадраш. Хьайбай продуктивность айярна лакхара хьокхамаш даьхад дояркаша: Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозерча Л. А. Колесниковас, цу района «Красная Армия» яхача колхозерча Т. С. Климовас, Каргалински района «Красный пахарь» яхача колхозерча Д. Нагумановас, Грозненски района «Аргун» яхача колхозерча М. Е. Ланговаяс, Красноармейски совхозерча А. В. Аристовас, Сунженски района Кирова цIерагIча колхозерча Н. Н. Полянскаяс, Лермонтовски совхозерча З. Тельхиговаси, Н. П. Компанийцеваси, Надтеречни совхозерча А. И. Солдатовас, Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозерча А. Б. Бабкинас, Сунженски района Кирова цIерагIча колхозерча Н. И. Комаренкос, хьакхарч лелараша: Гудермесски совхозерча Е. Д. Бондаренкос, Предгорни совхозерча О. В. Лукьяненкос; чабанаша: Наурски района «Красное знамя» яхача колхозерча В. П. Нестеренкос, Шелковски совхозерча М. Монаповс, Грозненски совхозерча М. Д. Герасименкос, Каргалински района Менжински цIерагIча колхозерча Ф. А. Верховода; оалхазараш леладераша: Ермоловски совхозерча Т. Н. Ртищевас, Грозненски районерча 1 Мая цIерагIча колхозерча Ф. И. Иларионовас, Наурски районерча Ленина цIерагIча колхозерча А. С. Старицкаяс.

Болх дика бечар толамаша бакъдеш хьахьокх продукци йоаккхилга дIахо лакхдарна вай республике йоаккха торонаш йолга.

Хьаэцаргба вай шура йоахача хьайбай боахам. ДикагIча колхозийи совхозийи балха тохкам баро хьахьокх шура йоаккхилга лакхдар дукхагIча даькъе шура йоагIа доахан кхоабилга, доажаделга нийса вIашагIдолларах, царна, Iунал дика деш хиларах хинналга. Республике кIезига мичий шура йоаккхилга лоха долаш колхозаши совхозаши. 1957 шера 3-негара 4 эзар кг. кхаччалца хIара Iаттагара шура яьккха 22 доярка мара яц, хIаьта Сунженски район «Путь к коммунизму» яхача колхозерча Кугаевских Тамарас цхьанне мара яьккхаяц 4148 килограмм.

Шура яккхара гIулакхаш къестадеш белгал ца даьккхача йиш яц 1956 шераца нийсдича республикан колхозаша доахан тайпаш тоадарах валови шура яккхар 27 процент лакхдаьлга, хIаьта доахан дукхагIа хиларах цаIи-ахи процент мара лакхдаь ца хилари. Цоах гучадоал хьайбай тайпаш тоадарца цхьана лаьттан 100 гектара лаьрхIа доахан дукхагIа хилийтара болх бе безилга. Укхаза данза дукха балхаш да вай. ХIанз боахамий еррига категорешка вай республике лаьттан 100 гектара юкъера лаьрхIача 5,3 етт кхоач, царца колхозашка 2, совхозашка 4,2 етт.

Данза даргдац лаьттан 100 гектара лаьрхIа доахан чехкка дукхагIа хилийтара де мел дезар. Из дарна шерра доаржаде деза контрактаци елга бахача нахагара доахан эцилга, ийцача доахах укх шера продукци йоаккхаргйолаш. Цунца цхьана дикагIа вIашагIдолла деза кагий доахан ца дойташ хьалкхеделга.

Районнийи боахамийи хьалхле лелаеча цхьабараша тIехьарча хана дахкаш дола доахан кIезигдалийтад. Масала, Сунженски районе январьи февральи бетта дахкаш дола доахан 13 Iатта кIезигденнад, Ачхой-Мартановски — 27, Урус-Мартановски — 26, Наурски районе 81 Iатта. Цу районийи хIаьта иштта дуккхача колхозий, совхозий, МТС-ий хьалхле лелаераштa, гучох, дицденна хила мег хьайбаш леладара болх лаьттан 100 гектара тIара дулх, шура, фуаш, тха даккхара хьокхамашка хьежжа лоархIам беш болга.

Хьайбаех йола продукци лакхъярна боккха лоархIам болаш да хьайбай тайпаш тоадара хьайбаш леладераша хIара денна йоакхо яр. Партен обкомо чакхдаьха гIулакхаш бахьан колхозашеи совхозашеи кIезиг-дукха тоабаьб фермашкара племенной болх. Нагахьа санна 1953 шера республикан фермашка дика тайпа дола доахан дерригача хьайбашта юкъе 47,5 процент хиннадале хIанз 67 процент гаргга да. Гарггарча шин-кхаь шера Iалашде деза колхозашкареи совхозашкареи дерригa доахан дика тайпа долаши лакхара пайда луши хилар.

Ховш да хьоанал дукхагIа йоалла шура колхозашта пайда дукхагIа луш йолга, цу шурех промышленносто дукхагIа даьтта доакх. Паччахьалкхено хьаллоац хьоанал дукха йоаллаш йола шура дIачутела колхозаши совхозаши. Масала, дIадахача шера Ермоловски совхозо паччахьалкхенна дIаелар юкъера лаьрхIача 4,07 процент хьоанал йоалла шура. Базисни хьоанал тIех хиларах цунна цоах кхы тIа а 332 центнер шура дIачуеннилга лаьрхIар, вешта аьлча, шера 16 Iаттагара юкъера лаьрхIача 2000 кг. йоаккхаш хилча йоаккхаргъяр миссел.

Шура дукхагIа хьоанал йоаллаш хилар дикагIча боахамаша тайп-тайпара гIулакхаш дарца Iалашду. Шурий хьоанал доахан ховш кхабарга, доакъарца белкови хIамаш хиларга, хьайбаш нийса дIакъоастадарга а вIашагIтохарга а, кагий доахан доагIача тайпара хьалкхедарга хьежжа хургда. Цу боахамаша Iаьсашта хьалха яьккха шура мара хьокхац.

Iилмо ма яхха болх лелабарна шурийца хьоанал хилара лабороторни контроль лелае еза. Цу тайпарча хьал тIа мара торо хургъяц доахан дикагIа тайпа хиларга хьежжа хьакъоастаде, кIезига хьоанал йоалла шура лу доахан Iаьсий хьалкхедарна хьакъоастаде. Специалисташ декхарийла ба вай хьал тIа шурий хьоанал совгIайоаха доакъар малагIа да ха а хайна доахан рациона юкъе из даха.

Колхозаштеи совхозаштеи доккха зе ду доахан Iаьхар дисарои кагий доахан довш хиларои. ДIадахача шера 100 Iаттагареи шинаргареи 76 Iаса мара хьалкхеданзар, доахан Iаьхар дисарах 16 процентн довр 8 проценти да хьал ца кхедеш дисараш. Къаьстта кIезига Iаьсий кхедаьд укх совхозашка: Предгорни — 60, Старо-Юртовски — 67, Красноармейскии Гвардейскии — 69 Iаьса.

Дукхача колхозашеи, совхозашеи во леладу доахан дебадар, бугIаш-производителаш вочa хьал тIа лелаю, доахан бугIе кхувлара, уж дахкара учет тувлаяь лелаю, ший ханнахьа доахан бугIедахарга хьажац. Уж цIенхошта дола кхоачамбоацараш дIадахарна данза даргдац дахкаргдолча доаханга, хьакхаршка, жега тохкам беш хьожилга, молодняк кIезига хилара бахьанаш гучадоахилга, дахкаргдола хьайбаш ший ханнахьа бугIедахарнеи уж Iаьхара дисар дIадаккхарнеи де мел дезар де деза. Из дарна хIара колхозеи совхозеи вIашагIйолла еза доаханна искусственни осеменени яра пункташ. Уж вIашагIъеххкача бугIаш-производителаш кIезигъе мегаргья, племенной гIулакха дикагIа яраш йита а йита. Хьайбаш Iаьхара ца дуташи молодняк йизза хьалкхееши болча хьайбаш леладераштa материальни пайда баргболча гIулакхий уйла е еза. Цу гIулакхо дIадахар кхы а совгIа юха хьахургда. Иштта я шура яккхар лакхдарна гучаяханза йола торонаш.

Цу торонех бизза пайда эцар юрта боахамани, партийнии советскии органий болхлой доккхагIа дола декхар да.

Кердача юртбоахаман шера шизъи ахи бутт баьннаб. Херсонски областан, Къилбседан-ХIирийи Дагестански АССР юрта боахаман къахьегамхоца яхь лелаеш тIаийцача декхарашка хьежжа вай республикан хьайбаш леладераша шоашта хьалхашка оттадаьд 1958 шера хIара фуражни Iаттагара 2122 килограмм шура яккхара декхар. ТIаийцача декхаршка хьежжа январеи февралеи хIара фуражни Iаттагара яккха еза шура 240 кг. яр. Яьккхар колхозашка 239 кг., совхозашка 204 кг. я. ТIаийцача декхарах 275 кг. яккха езача шин бетта Грозненски шурий совхозо 250 кг. мара яьккхаяц, 310 кг. яккха езача 294 кг. мара яьккхаяц Ермоловски совхозо. ДIадахача шерарча цу ханаца нийсдича цу совхозо фуражни Iаттагара йоаккха шурий продукци юкъера лаьрхIача 22 кг. лохъяьй. Ермоловски совхоза директорга н. Подбуцкеге Грозненски совхоза директорга н. Инякинга хатта мегаргда шура яккхара тIехьадисар дIадаккхеи 1958 шера тIаийца социалистически декхараш кхоачашдеи фу де лаьрхIад цар?

ДIадахача шера яьккхачул дулхьал шура йоаккхилга кIезигдаьд Шалински совхозо 47 кг., № 2 йолча овощи-шурийчо 44 кг., Лермонтовски Красноармейски совхозаша 64 кг., Наурскийчо 43 кг.

КIезиг-дукха дикагIа да шура яккхар колхозашка. Иштта, Наурски района колхозаша дIабахача шин бетта 1957 шерарча цу ханаца нийсдича шура йоаккхилга 60 процент лакхдаьд, хIаьта хIара фуражни Iаттагара юкъера лаьрхIача шура йоаккхилга 90 кг. совгIа даьннад. Доахангара йоаха продукци дукхагIа хиннай Шелковски Грозненскии района колхозашка. Цу хана доахангара йоаха продукци дIахо дегIайоалаяьяц Сунженски Каргалинскии районий колхозаша, шура йоаккхилга кIезигдалийтад лоаман районний колхозаша. Бахьан цаI да укхаза — хьайбашта Iунал во дар, колхозашкеи совхозашкеи тоъам боллаш гIожа доакъари силоси йоллашехьа доахан во кхабар.

Дуккхача боахамий шура дукхагIа хилийтара дика гIодеш бола бар да Грознера кхахьа йиш я, цхьабакъда цар из диц. Вай доакъара ерригача торонех бизза пайда эца беза, фермашка гIожа доакъарах каг йоаккхилгеи йошаеш кIаьдъелгеи тоаде деза, кхабара, хий моладара, царга хьажара режим нийса лелае еза. Цу тайпара доахан леладича колхозийи совхозийи торо хургья тIехьадиссар дIадаккха, шура яккхара тIаийца декхараш тIехккхоачашде.

Вай республика дIаходахийта йиш йоацаш тIехьаюсаш я дулх даккхарна, цун керттера бахьан колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш, къаьстта хьакхарч хьалкхеяреи чукхабарси гIулакх во латтилга да. Республике, цу къаман башхало хиларца, хьакхарч лелае езац яхар цхьаккха а лард йолаш а е бакъ, а дац. Дукха а нохчийи гIалгIайи раьза болаш болх беш ба хьакхарч лелаеча фермашка, дика хьокхамаш а доах.Болх дика беш хьакхарч лелаерех ба Ингушски совхозера Бельтоев Iумари Кузьгов Лабазани, Надтеречни совхозера нн. Шаухаловаи Зимаеваи, хьакхий-товарни фермай бригадираш Шалински совхозера нов. Асмулатови Джалкински совхозера нов. Хажбекови.

ДикагIча боахамий практико бакъдеш хьахьекхад цкъа а дуккхаза а хьакхарч яхкилга шерра леладаро, тайп-тайпара хьакхий фунаш вIашагIъэдареи иштта кхыча хьакхарч лелаяра дикагIча методашеи экономически мел пайда лу. Иштта дале а колхозийи совхозийи хьалхле лелаераша берригнеша а цу торонех пайда эцац. Царех дукхагIа бараша дош ца хеташха леладу хьакхарч бардаца кхоабилга. Масала, ший хана Красноармейски совхоза йиълагIча отделене бардопровод йиллаяр. Оттадаь да укхаза 20—25 эзар хьакха кхаба перспектива йолаш боккха хьакхарч кхоаба боахам билла. Цхьабакъда, совхоза директор нов. Божко, партен Урус-Мартановски райкома секретарь нов. Васильков, райисполкома председатель нов. Эрбиев цу гIулакхага бе-башха доацаш хьежар, цар хIанз а йоагIаш йола порядок оттаяьяц хьакхарч кхоабача пункте.

Вайга долча хьал тIа хьакхарч кхабарна хьалкхее мегаргья клубнеплодаш, царца дика хьувкъаш йола культура болакаш. Хьакхарчаша дика юъ болакаш, хIаьта дика тоа а лу. ДIадахача шера Лермонтовски совхоза иттлагIча отделенес (отделенен управляющи нов. Матюшина) 30 гектара тIа ферман участке болакаш йийнаяр. Ахкии гурахьеи болакий кхай тIа яьжар хьакхарч, болакаш керттера даар дар цар, цудухьа денна-бус хьайбаш 400—500 грамм тIакхеташ тоалора. Укх деношка партен обкомои оргкомитетои решени яьй укх шера болакаш дIаювлга 600 гектарага кхачийта аьнна. Хьакхарч кхаба дика доакъар да хьажкIаш корнеплодашцеи бахчеви культурашцеи цхьана томараш тIехьа силос йийча, эхьаь йоли иштта кхыдараш.

Дулх даккхарна йоккха торонаш хIанз а пайда ца эцаш лелаю вай, колхозашеи совхозашеи цхьайолча хана дулха гIийла дола е кхы а хьалкхеде а кхаба а деза кагий доахан дIачу телаш хилара бахьан долаш а. Грозненски района колхозашка укх шера чукхоабачара хьадаьхар юкъера дозал 240 килограмм дола 840 хьайба, юкъера дозал 1,2 кг. дола 183 эзар оалхазар. Нагахьа санна республикан дерригача боахамаша 1957 шера паччахьалкхенна дIачулу хьайбаш хIаране юкъера дозал 300—350 кг. жа — 45 кг. долаш хиннадаларе дулх дIадалар план кхоачаш а яь царга дусаргдар 3,5 эзар гаргга хьайбеи 12 эзар гаргга жаи.

Вай республикан хьал тIа исхале тха даккхарна леладерел совгIа дулх даккхарна жа леладе деза, гIалгIаштеи нохчаштеи устагIан дар кхыча дулхах дукхагIа дезаш хилар а лаьрхIа. Партийнии, советскии, юртбоахамани органаша дукхагIа уйла тIаяхийта еза жа леладарна. Цунна тарра дикагIа леладе деза оалхазараш, эггара чехкагIа дегIадоагIаши пайда луши уж хиларах. Лоадам боацаш къахьега, доакъарга средстваш дахийта мара ца дезаш оалхазараша дика хьоанал йоалла дулхи фуаши лу. 2—2,5-зза оалхазараш дукхагIа хилийта деза аьнна ССКП ЦК указани кхоачашъеш дукхагIча колхозашеи совхозашеи бокъонца леладу оалхазараш, къаьстта хи тIара оалхазараш дебадар. Сунженски, Наурски, Шелковски районий колхозаша, Предгорнии Старо-юртовски совхозаша Iамаш хьаду, оалхазараш чуIе моттигаш хьалъю. Из иштта долча хана Каргалински района колхозаша 1956 шерарчул оалхазараш 10 процент лохдаьд, Лермонтовски совхозе — 7 процент. 1958 шера котамаши хи тIа лела оалхазараши 1957 шерац нийсдича 2—3 айде деза, цIенхоштта доладе деза гIажаш, москалаш, кроликаш лелаелга.

Хьайбаш дукхагIа хилийтареи царех йола продукташ дукхагIа хилийтареи декхар Iалашдарна керттера де дезар доакъара база чIоагIъелга, эггара хьалха хьажкIаш дукхагIа дIаювлга да. Цу культуран махи из толажагIа хилари хьахьекхад дуккхача областий, краяй, республикай практико. ХIаьта а вай цхьаболча боахамашта хьалхле лелаераша тесса леладу фуал яхарна а силос ярна а хIажкIаш дIаювлга. ДIадахача шера республикан колхозашеи совхозашеи гектара тIера 65 центнер мара гIадамаш а тIехьа моша хьажкIаш яханзар. ХьажкIаш геттара во хьалкхеяю гектара тIера 38 центнер мара гIадамаш тIехьа моша хьажкIаш ца яьхача Каргалински районе, Шалинскии, Лермонтовскии, Красноармейски совхозашка. Цу тIехьадусача боахамаштеи районаштеи хьалхле лелаераштa дагадохийтача бакъахьа да Белоруссен юрта боахама дикагIа болча болхлой совещане Н. С. Хрущевс аьнна дешаш: кхы культура яц хьийга къа хьажкIаш санна меттаоттадеш. Бакъда, из культура езачоа, из хьалкхее йоакхо ечоа мара доагIар шортта дIалац цо.

ХьажкIаш хьалкхее Iомабеннаб мехка юкъерча полосе, къилбседан районашка, СибарегIа, цхьабакъда вай къулбехьарча республике колхозашта, совхозашта, районашта хьалхле лелаеча хIаман йоакхо ца ечар бехках из боккха мах бола культура сийдолаш яц.

ХьажкIаш хьалкхеярна йоакхо ца еш бараш бехктокхаме оза ха кхьачай, хIана аьлча хьайбай рациона юкъе уж дукха ца хилча лаьттан 100 гектара лаьрхIа хьайбаш дебадеи цар продуктивность айеи могаргдац вайна. ХIара колхозе, совхозе хьажкIаш лелаю хьокхамера бригадаши звеньяши вIашагIйохка еза, хIара гектара тIа гIадамаш а тIехьа моша хьажкIаш 600—800 а дукхагIа а центнер хьувкъилга Iалашде деза. Из декхар нийса а кхоачашдулаpгдолаш а да, вай республике цунна эшаш дола дерригa хьалаш хиларца.

Колхозийи совхозийи доакъара база чIоагIъярна боккха лоархIам болаш да лакхара процент белок йола дукхача шерашкеи цхьан шереи тIаювла бобови культураш. Белкови доакъар тоъам болаш хьайбай рационе ца хилча уйла е а езац хьайбай продуктивность айярна. ХIара колхоза, совхоза торонашка а хьалашка а хьежа белкови баьцаш — люцерна, эспарцета, сои и. кх. я. ДIаювлга Iалашдарна де мел дезар де деза. Геттара дика да соящеи бобови кхыча культурашцеи цхьана силоса хьажкIаш ювлга.

Сийдолча колхозни ахархоша социалистически юрта боахаман беррригача къахьегамхоша юртбоахаман продукташ дукхагIа яхарна шоаш ца кхобеш къахьегарг хиларахи бахача наха даари промышленностанна бедали шортта хилийтарна доагIаш дола дакъалоацарг хиларахи чIоагIа тешаш хилар аьннад юрта боахаман болхлошка ССКП ЦК-си СССР-а Министрий Советои даьча кхайкарал тIа. Партени правительствони тIахьехам безамца тIаийцар Нохч-ГIалгIай АССР-а колхозашка, совхозашка, МТС-ашка. Нохч-ГIалгIай АССР-а юрта боахаман дерригa доакъош дIахо айдарна программа хиларца ССКП ЦК февральски Пленума соцам чIоагIа къоабал беш тIаийцар республикан юрта боахаман ахархоша, берригача къахьегамхоша. Шек воалга яллац кхашкси фермашкеи шоаш ца кхобеш къахьегарца вай республикан колхозникаша, колхозницаша, совхозийи МТС-ийи кхал а маIа а болхлоша шоаш де оттадаьр кхоачашдерг хиларах, 1958 шера юкъара хьайбай боахам низ боллаш дегIабара, цун продуктивность айяра шу дергхиларах. Цунна тешам ба хоржамий кампани йолаш, СССР-а Лакхехьарча Советеи Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Советеи хоржамаш деча дийнахьа къахьегамхоша хьаьекха производственни политически доккха хьинар.

ХIана я доахани хьакхарчийи продуктивность „Ингушски“ совхозе лоха

ТIеххьарча хана Малгобекерча «Ингушски» совхозе лохденнад шура яккхар, кIезигъеннай хьакхарчий продуктивность. «Сердалон» болхлой хиннаб цига хьайбай продуктивность лохъяра бахьанаш тахка баха. Уж хьежаб совхозе дикагIа лоархIаш йолча 3-ча отделенен хьакхарчийи шурий — товарнии фермай балхашка. Уж фермаш хьалха а хиннай Малгобеке дикагIа лоархIаш. Таханарча номергара дензи оаха газета тIа кепатох «Ингушски» совхоза 3-ча отделенен балхах йолча корреспонденцещта.

1. Тайнаб кхоачамбоацарашца

«Ингушски» совхоза 3-ча отделенен шурий-товарни ферме, совхозе эггара дикагIа лоархIа хьайбаш да. Цудухьа тамаш яц, цу фермас эггара дукхагIа шура яккхарга дог доахаш берригаш а хилар. Дог-м доах, цхьабакъда гIулакхаш-м дац бIаргагуш. Иштта, укх шера январь бетта хIара Iаттагара яьккха шура 109,7 килограмм мара хиннаяц. Февраль бетта цу цифрал 1,5 килограмм мара тIехбаьннабац доярхаш. Дахача шерарча февраль беттаца нисийча хIара Iатта сих яьккха шура 10 килограмм лохъеннай цига.

Социалистически яхье отташ хьайбаш леладераша тIаийца декхар да, хIара Iаттагара укх шера 2.200 килограмм шура яккха, аьнна. Шоаш тIаийца декхараш доярхашка кхоачаш ца дайта бахьанаш малагIаш да хьажа декхар оттадир оаха тхоашта хьалхашка.

Дикка хало а хулаш мара доахан чудоахкача база чуваха вIаштIехьа доацаш дар гуш дола сурт — базай наIарашка а, базашта чухьа а гулдаьча кхон доккхий холаш латтар. Из дар доаханна кIалхара, йийла латтача наIарех доярхаша дIаара кхувса кхо. Цхьабакъда, цигара из дIахо даккха саг вацар, — из иштта хIанад теркал а даь, кхоачамбоацахIамаш дIадаха хьежабац отделенен управляющи вола нов. Коригови, ферман заведующи вола нов. Цокиеви. Йиъэ оагIорахьара йийла латтача наIарех чухьекхаш бар мух.

Массанахьа а базай территоре тIа хоттах дIа а ийна уллаш дар, гонга кхоачаш доахан чу а ухаш кхо.

Хьайбашта из новкъа хилар вIалла ца лаьрхIача а боккха лоархIам болаш йола из удобрени яхьа езача дIаяхьара теркам а бац цига беш.

Шийтта сахьат доалача хана а доахани базаши цIенъеш бар доярхаш. Болх йисте а баьнна доярхаша са лоIа а, хьайбаш дажаш хула а ха яр из.

МуIех хIамаш а теха (зоотехнически правилаша яххача бесса кач хIама теха а доацаш) дийхка латта хьайбаш гIийла хьежар наха бIара. Цо хьахьокхар ферме цар вахар мерза ца хилар. Цхьацца долча хьашчу (кормушкашчу) уллаш дар тIехдокъаденна юкъе сома чIегIаш а йолаш ча. Из а массанахьа дацар. Цунна юкъера дуалургдола доакъар лаха гIерташ батамаш чуIеттар хьайбаша.

— Мишта кхоаб оаш доахан? — хьаьттар оаха доярхага Бикоева Клавайга.

Из хаттарах тхо дехке доахаш тхона бIара а хьежа, — мишта кхоаб? —аьнна тхога юха а хаьтта, — оаха кхабац доахан, гIелал яхь акхарга, — аьлар Бикоевас. Хьокхама, са доахан группа, — аьлар цо дIахо, — массаза а меца я. Цхьацца морхI чаи цхьацца шода силоси царна яла сай вIаштIехьа даьннача дийнахьа, аз Iалашдаьргаш лоархI уж. Цхьацца долча дийнахьа (уж тайпа деношкасткаста а хул), ча мара дилла йиш хилац доаханна, из а айса хьада деза.

— Силос еций шуга? — хьаьттар оаха.

— Силос-м я тхога, бакъда из хьа тIа я саг вац. — Иштта вIаштIехьабаьккха ба тха ферман болхлой къахьегам.

— Мел шура йоакх Iа?

— Аз леладеча доахах хIанз беташ ворхI етт ба. Къаьст-къаьста цар луш йола шура 10 литрал тIех хилац. ДIабахача шин бетта аз хIара Iатта сих яьккха шура лаьрхIача 214 килограмм хул. Са дараш мара деций иштта кхоабаш, дерригаш да яраш-м...

— Дукха ха йий хьо доярка йола? — хаьттар оаха.

— Дукха ха я. Дахача шера, цу доахангара 120 килограммал чухнахьа шура яккхацар аз денибуси. ХIанз наха бIара хьажа а эхь хет. Массаварг а шура дукхагIа яккхарна яхь лелаеш ва, шура яккхарна Американа вай тIехьа кхувш латт яхаш газеташ тIа язду, цу ханачухь тха доахана дикача гаьзарел кIезигагIа шура лу. Новкъа да тхона из...

Новкъа хила мегаргдолаш хIамаш да а да доярхашта. Ферма тIа йолаш кормозаправники каг йоаккха машини я. Хьалха доаханна телар гIожа доакъарах яьккха каг, доакъар кормозаправникачу кIаьддора, концентраташ эйора цунах, барда беттар. ХIанз уж хIамаш деш дац. Ферма тIа барда дукха йовкъаш юкъе йолаш кхухь. «Праздникаш» оал доярхаша цу деноех. Совхозага 38 автомашин я. Царех ялх мукъагIа эш-эшача хана керда барда кхахьа хьожае мегаргъяр.

Чах йоаккхаш каг яц. Из а отделенен управляющес каг йоаккхача машина мотор дIабаккхийтандаь мара, кхыча хIаман духьа дац. Хьайбаш леладераш кхы ца а сайца юха-м бенаб из, хIаьта а хIанзолца ший метта дIаоттабаьбац. Концентраташца тоадаьча доакъара-м чам миштаб а хац доаханна.

Сенах хургъя шура? Шура-м Iатта меттах ма йоаллий. Бакъда, «Ингушски» совхозе меттах хIама кIезига хьокхалу доаханна.

Хаттар шоашка дIадича доярхаша, цхьанне мо, массане а дувц кхоачамбоацараш. Детталехьа хьалха доахан шамараш дилац, декъача йовлакхаца докъадац.

— ЦIенде а докъаде хIама яц,— йоах цар, — йовлакхаш ханханнахьа телац тхона.

— Йовлакхаш мара децйй доацараш йоах, доярхас Меньшикова Татьянас. — Тхона-м халаташ а телац хан-ханнахьа, сапа, хи кисий, кхыдар а телац. Кхыметтел доахан цIендеи царна диззалца молдеи хий а дац тхога-м.

Доаханна къе я уж чудоахка помещенеш. Юххе хьалъеш йоккха, дика доахан помещени латта кхоалагIа шу да. Еззача тайпара цун йоакхо совхоза администрацес яь яларе, дахача шеррехь йистеяьнна хургъяр из. Цу чу хIанзалца Iотеха ий а дац, дIаоттадаь хьаьш (кормушкаш) дац, тIабилла тхов бац. Дерригa балхаш кхоане а ехкаш тIехьатетташ да. Иштта болх дIахо а бойя из помещени укх шера а яь яргъяц. Хьалха хиннача тайпара, кулгашца ду доярхаша дерригa балхаш. Хьалъуллаш бола духхьал цхьа аьшка никъ мара механизаци яь болх бац ферме. Бакъда, ферма тIа мукх юаш уллаш доахан детта (электродоильни) аппарат я, автопоилкашта эша кхоачам ба.

Доахан херхашца (скребкашца) цIенду цхьайолча доярхаша. Шоай хан-ханнахьа уж бIехденначара хица ца дилар бахьан долаш, докъаденна кхо тIера дIадаккха гIерташ херх хьийкхе хаьнаш чкъорам а даьнна, из херх хьийкхача наггахьа мара чо тIа а боацаш да. Иштта бIеха я совхоза чIоагIа эшаш йола фу доладе ийца бугIаш. Уж ийс я ферма тIа. Iалаьмате во сурт да царна тIера дар: духхьал докъаденнача кхогIи хоттахи хинна тIоа ба царна тIауллаш. Бакъда, царга хьожаш ва яхаш къаьстта саг-м ва отделенен. Царна бIара хьежачоа гуча да кIиранна цкъа а царех тоха деззача бесса кулг тохаш ца хилар. Цу саго фу болх бу хьожаш саг вац.

Форманна оттаяь еце, кхы уж кхоачашъеш яц ферман балха распорядкаш. Уж а хьахьокха аьлча, лехаш, юххера а зоотехника Больтоевс хьалехача стола юххе гIолла чу а Iийтта йоахкар. Цу гIулакхаша шоаш жоп лу,—мишта вIаштIехьабаьккхаб ферман хьалхале лелаераша болх? — яхача хаттара. Доярхашта шоай тахан а кхоана а де дезар хац. Мишта дергда цар шоашта де дезий ца ховр?

Лехаш, лехаш хьакорайир хьайбай доакъара рацион. Цу тIа яздаь дар хьайбашта лу аьнна: хIара дени-буси 30 килограмм силос. Из дIахайна доярхаш белар цу дешах: царна дика ховш да цун кхоалагIа дакъа а доаханна шоаш луш ца хилар.

Цудухьа лохъеннай 3-ча отделенен ферма тIа йоккха шура. ДIадаха йиш йий уж кхоачамбоацараш? Я, цу тIа а кастта а доахаш. Из дарна эшаш да декхарийла болчар хьайбаш леладерий болх дика вIаштIехьабаккхар.

Юрта боахаман управленес совхоза оттаяьча графиках, март бетта хIара беттача Iаттагара йоаккха шура 250 килограммал кIезигагIа йоацаш хила еза. Цхьабакъда из график шийгара хийца хила езаш я совхозо. ХIана аьлча совхоза керттерча зоотехника нов. Дышниевс 3-ча отделенен фермана оттаяьча графиках, хIара беттача Iаттагара 150 килограмм шура яьккхача доалаш да гIулакх.

Сенца нийсъяьй нов. Дышниевс из график? Из нийсъяьй тIехьа бусаш болча доярхашца, 3-ча отделененчул вогIа гIулакхаш долча фермашца. ТIехьа латтачар бу болх мара ца лоархIаш оттаяьй из. БIаргагуча латташ да цу ферман дикагIа болча доярхаша иштта хьала тIа а, 240 килограмм шура бетта йоаккхаш хилар. Цо хьахьокх, хьайбаш леладераштa тIабирза болх бар тIадуллаш декхар царна хьалхашка оттадаь ца хилар.

Ферма тIа шура яккхар лохдалареи, ферма тIехьа йиса ялареи, хьайбай продуктивность лохъялареи бахьан керттерча даькъе кадрашцара болх во беш хилар да. Цар говзал, хьайбашта деш дола гIулакх лакхдара болх беззача тайпара лакха оттабаьбац...

Цигара тхо дахар хьакхарч лелаеча ферма тIа. Цигара гIулакхаш дувцаш йолча статьяга тIайоагIача номера тIа хьажа.

Д. ХЬАКИМОВ.
П. ГАГИЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР дукха бераш долча ноанощта „Матерински слава“ яха орденаши „Медаль материнства“ яха медалаши совгIата ялараx

Нохч-ГIалгIай АССР-а Организационни Комитето **соцам бу:**

1944 шера 18 августа СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указа оттадарах СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума цIерах совгIаташ дала:

«Матерински слава» яха I степена орден ИИС бер а даь уж хьалкхедаьча ноанощта

Никаева Совдат Гугаевнана — Грознен Ленински районерча цIен нанна.

Филь Александра Михайловнана — Гудермесерча хьуна завода болхлочоа.

«Матерински слава» яха II степена орден бархI бер а даь уж хьалкхедаьча ноанощта

Абубакарова Есара — Ножай-юртовски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза колхозхочоа.

Есаулова Ламсета — Ножай-юртовски района Нурадилов Ханпаший цIерагIча колхоза колхозхочоа.

Кузьменко Екатерина Петровнана — Сунженски района Ассиновскерча цIен нанна.

Хрусталева Анастасия Ивановнана — Грознен Ленински района цIен нанна.

«Материнская слава» яха III степена орден ВОРХI бер а даь уж хьалкхедаьча ноанощта

Апарина Анфиса Петровнана — Гудермесера цIен нанна.

Байзурхаева Хамсата — Надтеречни района Кругловка яхача юрта цIен нанна.

Бетиева Кусу Юсаевнана — Надтеречни района Горагорский поселкерча цIен нанна.

Гигель Елена Константиновнана — Гудермессерча цIен нанна.

Магомадова Дугура — Грознен Ленински районерча цIен нанна.

Матаева Ненина — Ножай-юртовский района Нурадилов Ханпаши цIерагIча колхоза колхозхочоа.

Семизаева Насуйна — Гудермесерча цIен нанна.

Султанбекова Рахата — Ножай-юртовски района Сталина цIерагIча колхоза колхозхочоа.

«Медаль материнства» яха I степена медаль ЯЛХ бер а даь уж хьалкхедаьча ноанощта

Абдулхаджиева Усамата — Гудермессерча цIен нанна.

Адамова Асмарта — Ножай-юртовски района Кирова цIерагIча колхоза колхозхочоа.

Адуева Забена — Ножай-Юртовски района Калинина цIерегIча колхоза колхозхо-

Ахмедова Язихода — Ножай-Юртовски района Кирова цIерагIча колхоза колхозхочоа.

Ахмедханова Хьавайна — Надтеречни района Горагорский поселка цIен нанна.

Байхаджиева Белижана — Ножай-Юртовски района Максим-Горьке цIерагIча колхоза колхозхочоа.

Барашева Жансигана — Ножай-Юртовски района Нурадилов Ханпаши цIерагIча колхоза колхозхочоа.

Васильева Евдокия Ивановнана — Надтеречни района Горагорски поселкерча цIен нанна.

Гандарова Вера Петровнана — Надтеречни района Знаменка яхача юртарча цIен нанна.

Гацкая Зинаида Григорьевнана — Грознен Ленински районерча цIен нанна.

Пречкина Мария Ефимовнана — Сунженски района Ассиновски станицерча цIен нанна.

Золотова Мария Яковлевнана — Сунженски района Ассиновски станицерча цIен нанна.

Исханова Тамарийна — Надтеречни района Минеральное яхача юртарча цIен нанна.

Котлярова Раиса Андреевнана — Сунженски района Ассиновски станицерча цIен нанна.

Николаенко Елена Михайловнана — Сунженски района Ассиновская яхача станицерча цIен нанна.

Онищенко Александра Матвеевнана — Сунженски района консервни завода болхлочоа.

Колхозни строй дIахо дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи дола дош дувц дерригача халкъо

Партен йоакхо

Вай массане а, советски наха, барт а болаш могабу партен Центральни Комитета февральски Племе кхетаме баь соцам. Цо тешалду вай езача партес масса хана а халкъа хьаштий уйла ярна, советски нах дикагIа, торо йолашагIа, хозагIа бахарна цо йоакхо ярна.

Вай республикан сельхозбанка болхлоша чIоагIа ювц нов. Н. С. Хрущева доклада тезисаш. Оаха массане а лоархI, МТС-аш эргаяхаро дIахо колхозни строй тоаергья, вай мехка даара продукташ дукхагIа хургья, хIаьта ейга промышленность бедалца дикагIа Iалашъяь хургья аьнна.

МТС-аш эргаяхаро вIаштIехьадоаккхаргда капиталовложенех дикагIа пайда эцилга. Ховш ма дий республикан дуккхача МТС-ашка вIалла эшаш йоаца юртбоахама машинаш, инвентарь, оборудовани кхихьалга. Цу ерригача техника пайда боацаш уллаш, шераш доахар, хIаьта пачхьалкхен ахча да а довр.

ХIанз чакхъяха лаьрхIа йола мероприятеш чакхъяхаро шеко йоацаш вIаштIехьадоаккхаргда рузкъа дикагIа кходари техниках нийсагIа пайда эцари.

ИДРИСОВ Х.,
Веденски сельхозбанка уполномоченни.

Ханнахьа а дика а

Гуноев Iумар керте латташ йола механизаторий бригада дикагIчарех я «Ингушски» совхоза йиълагIча отделене. Цо дика кхоачашдир хоржамий сийна ше тIаийца декхараш, хIаьта хIанз ший толамаш мел а далийтац цо.

Трактористо Белтоев Ахьмада «ДТ-54» трактораца 8 гектар норма йолча 10—12 гектар лаьтта оах. Дика къахьегаш ба трактористаш Мордаев Ивани Кубецов Анатолийи. Цар а тIехкхоачашъю шоай балха нормаш.

Отделенен механико Юрсиноев Iаьлас дика кхоачашду ший декхараш. Из дика хьож шийна тIехьа чIоагIъяьча тракторни бригадашка, эшшаш йола запасни оатхалаши тIехьатувса машинаши ханнахьа дIакхоачийт кхашка. Механик моллагIча хана а бIаргаго йиш я кхай тIа трактористашца къамаьл деш е царна гIо деш.

Шефий гIо эш

МТС-аш эргаяхара балха юкъе боккха лоархIам болаш да городо юрта деш дола шефство. Предприятей, учрежденей коллективаша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, боахама хьалхле лелаераша колхозий балха керда хьалаш теркал а даь, вIашагIдолла деза промышленни предприятей говзал ремонтно-технически станцешта колхозашта дIателга.

Шефски гIонца грозненций йиш я дуккха колхозаш доагамаи машинашта хьекхача даьтташтеи йолча тараца, фенташ хьувзаеча дIоагIашца, кулгашца хьувзадечеи электрически дрелещца, оатхалаш иръеча чархашца, метчикашца, болташца хIаьта кхыйолча оатхалашца Iалашъе.

Уж тайпа оатхалаш йоацаш колхозни механизаторашта могаргдац еха машинаш тоае, царга лерттIа болх байта.

АБРАМОВ К.
«Октябрьнефта» электро-монтажни цеха участка начальник.

Машинаш эцаш йоал колхоз

Наурски района «Щие байракх» яхача колхоза къахьегамхоша чIоагIа гIадбаха къоабалбир «колхозий строй дIахо дегIайоалаярахи МТС-аш эргаяхарахи» бола февральски Пленума соцами Н. С. Хрущева доклада тезисаши. Дукха ха йоацаш колхозникий юкъарча собранес цхьа барт болаш оттадир тIехьа ца а тетташ колхоза эшаш йола тракторащ, комбайнаш, тIехьа ювза инвентарь эцалга.

Колхоза собранес баь соцам хIанз кхоачашбеш ба. Кировски МТС-а директор нов. Изваринаи, керттера инженер нов. Саблини, колхоза председатель нов. Загорульскои, тракторно-полеводчески бригада бригадири а юкъе волаш, дукха ха йоацаш вIашагIъеллача комиссес хьакъоастаьй эшаш йола машинаш.

«Щие байракх» яхача юртбоахаман артело ийцай МТС-агара 13 трактор, (царна юкъе йиъ «ДТ-54», йиъ — «Белорусь», ялх комбайн, йиъ лафетни жатка, иштта подборщикаш, шиъ силос чуэца комбайн, ийс сеялка, 13 йол хьокха машин, дуккха кхыйола инвентарь. Цул совгIа ийцай аьлах пачкаш ю пресс, 8 тонн доагам чудодаш йола шиъ емкость, заправканна эша 38 бешка, ведраш, лейкаш, крышкаш.

Еррига машинаш болх бергболаш, дика тоаенна я.

Механизатораш гIадбаха колхозашка гIоргба

Масса а тракторни бригадашка чIоагIа могабеш бувц ССКП ЦК февральски Пленума соцам.

Дика, кхетаме дагадеха гIулакх да из! Колхозни строй дикка дегIайоалаяь машинно-тракторни станцеш тIеххьарча шерашка юрта боахам дIахо тоабалар юхатетташ яр. Тхона къаьстта дика хоалуш дар из. Цудухьа цхьайола колхозаш хьалхагIа а гIертар шоашта тракторащи юртбоахама машинаши ийе. Масала, «Победа» цIи йолча колхоза ший доалахьа трактор яр.

Тха механизатораш гIадбаха колхозашка болх бе гIоргба. Техника дIаялара гIулакх сихагIа чакхдакха деза, из болх юртбоахама балхашта ца Iаткъийтар духьа. Со болх бе вода Красни Армен цIерах йола колхоз машинашта технически гIулакх дарал совгIа, ший мастерскешка лоадам боаццаш йола а, текущи а ремонт е йиш йолаш я.

ДУДКИН В.
Орджоникидзевски МТС-а комбайнер.

Йоккха активность

Йоккхача дегагIозаца бийцар Советски района колхозникашеи механизаторашеи «Колхозий строй дIахо дегIайоалаярахи МТС-аш эргаяхарахи» бола ССКП ЦК февральски Пленума соцами Н. С. Хрущева доклада тезисаши. Массане а, цхьа барт болаш уж исторически документаш къоабал а деш дика предложенеш ювц цар цу хьакъехьа.

БIаьннел совгIа механизатораш, ремонтни болхлой вIашагIкхийтар Советски МЖС-е. Райкома хьалхарча секретара нов. Савченкос юрта боахам дIахо а лакхбарах йола керда программа йийцар гулбеннараштa. Къамаьлаш дир механизатораша а. Тракторни бригада учетчика нов. Аслахановс аьлар:

— Хьа тIа кхаьчай колхоза боахама цхьа доал хила деза ха. ДикагIа пайда эцалургба техниках, кхашкара ялат чIоагIагI хьувкъаргда. Вайха хIараненa ховш да, МЖС-ера вай балха духьала йола указанеш каст-каста ухаш хилар. ВIаший къовсамаш дувл. Уж къоастадаь даллалца машинаш беш пайда а боацаш сеце латт.

Из уйла хьаллаьцар болхлоша н.н. Закариевс, Лисаевс, бригадира нов. Исрапиловс, керттерча агронома нов. Корниенкос, керттерча зоотехника нов. Арсанукаевс. Иштта активность йолаш чакхъяьлар собранеш района ерригача колхозашка а. Дуккхача колхозникаша трактораши эшаш йола механизмаши эца кредиташ дехаш къамаьлаш дир.

Къонача нефтяникий дика хьокхам

Нохч-ГIалгIай совнархозо дукха ха йоацаш дийцар «Старогрознефтан» 3-ча промысла ВЛКСМ XIII-съезда цIерагIча участкан нефтяникаша доладаь дика гIулакх. Совнархозо хьаллаьцар цар доладаьр.

Электропроводкан предохранителаш яьгача а, кIеззига газ араювлаш хийра моттиг нийсъелча а сеца латта езаш хулар скважинаш. Нефтяникаша дагалаьцар, шоай керттерча профессел совгIа кхыйола а говзалаш Iомае. Дика а, тIехьашка ца боалаш а Iомайир кагирхоша тайп-тайпара говзалаш. Массехк бутт баьннаб из гIулакх доладаь. ХIанз, Дериглазов Федор газосварщикеи слесареи болх дика ховш ва, керттера професси-оператор я цун. Рогожин Михаил операторал совгIа плотникеи слесареи балхаш ховш ва.

Участкан пхиъ оператор хьалха шоаш ца деш хинна балхаш довзаш а, эшшача уж деш ба. Цар вышкаш хьалъювгI, оборудовани оттаю. Цул совгIа берригача болхлошта хIана хац аьнна, ховш ба электромонтера болх. Нагахьа санна предохранителаш яьгача хIанз, электромонтер леха везац болхлой. Шоаш бу цар из болх. Иштта тоаю цар газови линещцара еха турбаш. 4—5 говзал Iомаяьй Симченко Виктора, Водолазко Семена, Чаплыгин Петрос, Радван Виктора. Коллектива хIара доакъашхо массехк говзал Iомае лаьрхIа ва.

Участкан коллективо февраль бетта письмоца Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттан промышленноста къоначa болхлошка кхайкарал дир массехк говзал хIаране Iомаярна социалистически яхь йоаржае аьнна. Из кхайкарал чIоагIа къоабалдеш хьаллаьцад НГIАССР-а къонача нефтяникаша.

Из дар совнархозо дукха ха йоацаш дийца гIулакх.

СовнархозаI совгIа ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомо а хьаллаьцад из гIулакх. ВЛКСМ обкома бюрос къаьстта соцам баьб, нефтяникашта юкъе массехк говзал Iомаярна социалистически яхь йоаржаяр къоабалдеш.

ВЛКСМ XIII-ча съезда цIерагIча участка коллективо тайп-тайпара говзалаш Iомаярца, дахача шера балха овсарал 16 процент лакхийр, 75 эзар сом пачхьалкхен рузкъа кходир.

Я. БЕРГЕР.

Бераш къахьегам безийта Iомадарах

ЧIоагIа лоархIаме а бехктокхаме а гIулакх да бераш зIамига долча хана денз къахьегамах оагIув а ца увзаш, шоашта тIадилла гIулакх дизза чакх а доаккхаш Iомадолга. Атта гIулакх а дац из. ХIаьта а дуккха а дукхагIа болча дезалаша дизза чакх доаккх моллагIча халонах кхера а ца кхераш, къахьегама тIера а волаш, шийна а обществона а пайда а беш вола саг хьалкхевара гIулакх.

Цхьанна а пачхаьа Iаьдал долча хана хинначеи хIанз капиталистически мехкашка йолчеи школашка ца хиннача тайпара йоакхо ю вай советски школо массадола хIама а ховш, моллагIча метте къахьега а ловш вола советски гражданин хьалкхевара.

Хургйолча коммунистически обществон членаш хила беза долла хIама довзаш а масса оагIорахьа лакхбенна кхетам болаш а. Цудухьа масса хана лоархIаме леладаьд политехнически дешара гIулакх эггара хьалха марксизм-ленинизм вIашагIъелларашa.

ХIанз социализм хьалъелга чакх а даьнна коммунизмага вай долхача хана керттера дарех декхар а лаьрхIа кхоачаш деш латт политехнически дешара гIулакх вай масса йолча школашка. ТIеххьарча шерашка чIоагIъяьча дешара планах керттера лоархIам бола предметаш дикагI хьехаргдолаш а цар урокаш дукхагIа хургйолаш а тоабаьб школашкара дешар хьехара болх. ХIаьта хьалхагIа дешара плана тIа хиннарел совх къахьегамеи, машиноведенеи, электротехникаи урокаш тIа а техай.

Иштта дешара план хийца а хийца школай болх тоабарца, масса дола предметаш къахьегамца бувзам болаш хьех вай школашка. Къахьегамца бувзам боацаш Iомадаьча дешарах хьабала пайда бац.

Щи хеза волча советски хьехархочо А. С. Макаренкос бер къахьега Iомадар ше чIоагIа лоархIаш хилар хьахьокхаш язду: «Советски кхетам-хьетам бовза йишъяц къахьегамца бувзам болаш из беце... Кхетамца къахьегилга хила деза керттера дарех дакъа лоацаш» *.

Бизза низ тIа бахийта Iомаде деза бераш зIамига долча хана денз цIагIа а школе а физически къахьега. Вай советски мехка эшаш бац гонтIаго а баьккха цхьаккха тайпара къахьега а ца ловш багIа безам бараш. Кулга говзал а йоаллаш холонах бIи а ца кIажаш бола нах ба вахача а моллагIча балха а вайна эшараш.

Дезалца цхьан цIагIа, коатIа къахьега берашта оамалаш Iомае декхарийла я школа.

...Школе хьехача къахьегама уроках дика кхетт Беслан. ЧIоагIа безам болаш кхоачаш ю цо хьехархочо цу уроках енна задани. Ма дика къахьега ловш кIаьнк ва яр аьнна хеталургда моллагIчоа а. Цхьабакъда, классни дежурне шийга классе нув хьакха аьлча, парташ тIа гермий хьакхе дом дIабаккха аьлча, чIоагIа безам боацаш, вIалла хIама де шийна ца ховш санна, кхоачаш ду цо из массане а юкъара декхар. «Иза-м йиIигий гIулакх ма дий» — оал цо ший де безам боаца гIулакх шийга кхаьчача.

ЦIагIа фу ду хьогI Беслана, новкъостал дой хьогI цо нанна, хи ведр яхьаш, доаго хIама чу дахьаш, иштта нанна кхы дола гIулакх деш? Ше урокаш Iомаю моттиг цIена лелае лаь йоах Беслана, хIаьта ше вижа илла мотт дIанийсбелга, цIагIа нув хьокхилга—«йиIига гIулакх» лоархI цо.

ХIана нийслу уж гIулакхаш иштта? Школе-м къахьегама урокаш ма Iомайой цо, дика а ма кхетий из царех, хIаьта цIагIа-м кулгех хьалатар кхераш мо мара хIамах кулг дIатоха ца ловш хьал ма кхуй из.

Из да школени дезалеи цунна къахьегама кхетам баларна йизза цхьоагIо ца хилар.

Школе къахьегама урокаш лелаю хьехархо декхарийла ва школе Iомадаь къахьегама гIулакхаш бераша цIагIа мишта кхоачашду ха а, хаьдда малагI цIагIара гIулакхаш цо де деза ха а. Цудухьа хьехархочо даьшцеи цхьа барт бе беза, беро ший дегIа доал дарал совха ха а йилла цхьан бетта дале а, цхьан шера дале а цIагIа де дезача гIулакхах цхьа гIулакх тIа дилла из цунга доггIача тайпара кхоачашдайтарг долаш. Масала: Iатта гIулакх делга — эшача хана хий молодеш, доакъар дуллаш, пхьегIаш юлалга, ага уллача берага хьожилга, маьхк эца тика тIа ухилга, хIама диа дезал баьлча истола тIара пхьегIаш дIа йоахалга, цIеношка улгаш дулалга, иштта кхы дола гIулакхаш а.

Бера цу тайпара ха ходаяь тIадилла гIулакх бера низага а хьажа, из цун кхоачаш де дезача хана дика уйла а яь мара тIадилла йиш яц. Шийна тIа дилла гIулакх беро кхоачаш деча хана цунна духьал а ца хулаш, кхыча гIулакхашта из тIера а ца доахаш из диц делча цунна дага а дохийташ, йилла ха йисте яллалца доггIача тайпара из цунга кхоачаш дайта деза даси наси. Школе къахьегама урокаш хьеха хьехархо а декхарийла ва беро ший декхар мишта кхоачашду ха.

Цхьа дола бер шийна тIа дилла гIулакх кхоачаш даь далалехьа «Са из гIулакх де безам бац, дIа вож гIулакх дерг да аз» аьле юха дала дол. Даси наси аьнна дош — закон хила деза бера. Цу тайпара гIулакх нийсделча—«хьайна йилла ха йисте яллалца из гIулакх дIадахьа деза хьа, цул тIехьагIа вож гIулакх а леладергда Iа» — аьнна юха тоха деза бер. Цхьабакъда, из оалача хана дика уйла а яь, бер цунах дика дIакхетаргдолаш, цунна цу тайпара хIама кхы дага дохаргдоацаш ала деза. ХIана аьлча, цкъа цу тайпара хувцам бича бера безам хул касткастта из де, цунца во оамалаш а Iомаю цо.

Ше хьаде доладаь хIама юкъагI дитар эггара вогIа йола оамал я бера, цунца нийслу къахьега ца ловлга а, аттача гIолла къахъегама кIалхара вала гIерталга а — вай мехкарча бера хийра хила дезаш гIулакхаш да уж.

Беро шийна тIадилла гIулакх кхоачаш дарга хьажжа цо дер мога а деш цун дог гIоз даргдолаш из гIадгIорг долаш хIама де деза — праздниках совгIат ийца а, е барзкъа ийца а, е кхы тайпа гIулакх даь а. ДикагI цун къахьегама безам тIабахийта вахарахи дIаяхача ханахи йола, беро дикагI пайда эцаргбола примераш а ювцаш.

ЗIамига долча хана бер урсаца, гонаца, морзагIаца иштта кхы йолча инструментащца безам болаш хул. Царца боаккхагIбараштa бIара а хьежаш, цар еча тайпара цхьацца оатхалаш е гIерташ а хул уж. ЧIоагIа безам болаш хул бераш цу гIулакхаца. Берага «Фу я Iа ер?» — аьнна хьаттача,—«со машин е воал, укхаза чархаш а ехка, укхаза ко а делла, укханагI кабина а яь»,— аьле ше дер чIоагIа лоархIаме гIулакх долаш санна гIаддахе хьа ювц беро ший мел йола планаш. ЛоархIаме а, беро къахьегаман политехнически кхетам лакхъбара керттера гIулакх а да из. Цхьа бола дайи ноанойи духьал хул цу тайпарча берий гIулакхашта, къаьстта бер зIамига долча хана, пайдана доаца гIулакх да Iа леладер, хIаман ца эша хIамаш я Iа ераш, оал цар ший бола низ тIа а бахийта къахьега Iомалуш доаллача берага. Урси, гони, морзагIи, хьастами иштта кхы йола цу тайпара инструменташи-м бе а йохкийтац—пIелг хоадабергба Iа, гон кога тохаргъя Iа, морзагI боабергба Iа, барзкъаш бIехдергда Iа яхаш.

Бераша пайдане де дага лаьца дола хIамаш лоархIам болаш хиларах дIанхетабе беза даи нанеи. Цхьаболча даьша ноаноша бакъахьа, нийса леладу из гIулакх, берий къахьегама уголокаш цIагIа вIашагI а ехкаш. Цига боаккхагI бараша дIа а хьехаш каьхатах, картонах, дахчах, кIалах, аьшка саьргех иштта кхы йолча материалаха тайпара хIамаш, ловзоргиш хьа е Iомалу уж.

Школерча технически кружокий балхаца дакъа лоацаш хилар а чIоагIа пайдана да бера.

Къахьегамо Iомаву саг практически гIулакх леладе а, шийна ваха а.

ДукхагI болча дезалаша деша хале Iомаду бер цунна могача тайпара къахьега, хIаьта цхьабараша шоай бер практически кхетаду плотники, слесари балхах, маха баккха, машинаца барзкъа тега. Иштта Iомадаь бераш белггала хул къахьегара тIера хиларцеи шоаш Iомадаьр практике эшача леладе харцеи. ДукхагI йолча хана цу тайпарча бераша кийчъю школера учебни кабинеташи гойтара пособеши.

Нийса лоархIаш хиннад А. С. Макаренкос беззаме къахьегалга а къахьега хьинар долаш бер хулга а Iаламо цунна денна доацалга, кхетамцеи, хьехамцеи мара из цунга кхоачаргдоацалга.

Къахьега Iомадарца бер кхетаде деза балха план яккха балха ха кхое инструментаи, материалийи кхом а беш царна доал де, дикача балхаца доаккхи толамаш даха.

МоллагIа а говзал йолаш ший балхах кхеташ бола нах сий деш лелабу вай мехка. Вай мехка къахьегам лакхереи, лохереи аьнна бекъалуш бац, чIоагIа сий деш лоархIаш ба вай цига хьехархочун болх а, бежага воаллачун болх а, лора болх а, тракториста болх а, уборщица болх а, инженера болх а. Юкъарей шийнеи пайдана болх беш къахьегаш воацар сий долаш вац Советски мехка.

С. КОТИЕВ

* «Лекции о воспитании детей», Макаренко.

Хьехархошта дола дика пособи

Нохч-ГIалгIай АССР-а хьехархой говзал лакхъеча институто дешархошта политехнически хьехара опыт вай республикан школашка вIаши йовзийтара гIулакхa лаьрхIа дика кийчдаь брошюра арахийцад.

Брошюрас хьагойт цхьацца болча хьехархойи школайи берашта политехнизаци Iомаяра опыташ.

ССКП-н XX съезда соцамаш кхоачаш деш, халкъа дешаран эггара а лоархIамегIа дола гIулакх, хьехаш дар ма-могга вахара гаргагIа хилийтар, кхоачашду советски школаша.

Цу гIулакха доккхий толамаш даьхад № 21 йолча юкъерча школас (Грозный города Сталински район). Моттигерча мехкдаьттан предприятей базе специализированни классаша болхбелга вIашагIделлад цу школе.

Цу школан директора нов. Н. А. Кузьменко статья техай брошюра тIа. Политехнизаци хьехарах йола шоай педколлектива опыт ювц цо. Цул совгIа политехнизацен гIулакхах дола кхоачамбоацараш а дувц нов. Кузьменкос ший статья тIа.

Школен мастерскех а цун оборудованех а школе политехнически болх вIашагIболларах а лаьца статья язью Подгорненскерча (Шалажи) ворхI шера дешаш йолча школан заведующе нов. Ивашкина.

Мастерски вIашагIйоллаш 5—7 классашкарча дешархоша хьинаре дакъалацар, мастерскера инструменташ школьникаша шоай кулгашца хьаяь хилар, кхыйола шоай опыташ ювц цо статья тIа.

Школерча дешара опытни участкан хьакъехьа дувц Каргински юкъерча школан хьехархочо нов. А. Г. Берлевас.

Брошюра чу йоагIа № 16 йолча Гудермесски юкъерча школан хьехархочун нов. Н. С. Дудника статья, Нестеровски юкъерча школе «хьакхарчлелаяра» курсаш вIашагIйоххарах язду цу школан хьехархочо нов. Тихоновскаяс.

Ю. ОЛЬГИН

А. АСЛАМБЕКОВ.

БIаьсти

БIаьсти я тIайоагIаш вайна,
Хозаленаш шийца яхьаш,
Хозача Iаламца лепаш,
Беркате ялаташ дахьаш.

Шийлача набарах даьнна,
Хиш, тоатолаш доладеннад.
Аренаш, баьццар кIувс санна,
ХIанз сийнъяла йолаеннай.

Колхозий, совхозий аренаш
Маьлхо ший йIовхалца юзаш,
Оалхазараш, машинаш екаш,
Беркате бIаьсти я йоагIаш.

ЗIАМИГАЧА ТИКАЬ БОККХА БОЛХ

Доккхий декхараш кхоачашду Назранерча книжкай тико. Из боккъонца культуран моттиг а хинна дIаэттай.

Хоза кийчъяь я тика чухьнахьара. Iалаьмате дукха да цу чу тайп-тайпара художественни, политически, технически, Iилман-Iалама, школьни литература. Укхаза корайоагIаргья тайп-тайпара канцелярски прибораш, школьни пособеш. ХIаьта из дерригa а товар хоза а дика а леладу тикаь чу мах беш йолча нов. Мишуткинас.

Цо каст-каста дахь тикаь чу керда книжкаш. Цхьабакъда керттера дар аьлча, нов. Мишуткинас тикаь чу венача сага эзделца, теркаме гIулакхдар да. Дукха еза Назранерча наха шоай продавщица.

АУШЕВ М.

Муталиев Хьажбикара говзаме йоазош

1910 шера Эккажа-къонгий юрта ваьв Муталиев Хьажбикар. Къехьегаш баьхача ахархочун дезалашта юкъе хиннав из бера хана. ЗIамига волаш дайзад цунна революци ялале ахархошка хинна балеи халои. Дага доагIа поэта ше зIамига волаш гIалгIай мехка лаьтта революцен тIемаш, ше ваьча юрта йисте багIача Ачамий боарзага вIашагIбетталуш хинна къахьегамхой, цар Ленина гIулакх бахьан бала тийнна дош, цар бийца С. М. Киров, Г. К. Орджоникидзе. Дайр ховхача кIаьнка тIем тIара кхихьа дакъий, йицлац цунна кIайча бIево йоагаяь шоай юрт, турпалаш санна латаш йоагача юртара дIанхаь къонахий а.

Бера хана бийлха бIарг а, дега чуесса уйла а дицлуш хилац.

1924 шера деша волавеннав Муталиев Хьажбикар Наьсаречa советски школе. 1926 шера гIалгIай Педтехникуме деша вахав из.

Педтехникуме гIалгIай мотт хьехаш хиннача Бекова Тембота мотти говзаме йоазоши деза а цар хам бе а Iомаваьв Хьажбикар. ГIалгIай Педтехникуме цу ханна дешархоша чIоагIача безамца, дукха хьамсара хеташ Iомадора А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, Н. А. Некрасова, В. В. Маяковске, И. С. Тургенева, Л. Н. Толстой, А. М. Горьке — говзаме йоазош. Литература хьехаш хиннача В. К. Абрамовас хьахьокхар царга говзаме йоазой дикал а, хозал а, цар чулоацама кIоаргал а. Цо Iомабир ший дешархой литература еза, цун хам бе.

ГIалгIай фольклора эрсий литературен довзар а мотт дика хар а накъа даьлар Муталиев Хьажбикара, из язде волавелча.

1928 шера денз йоазош арадувла даьлар Хьажбикара. Укх 1958 шера 30 шу дуз цо литературни болх бу.

Поэт цIаккха а хиннавац ший литературни кхеамех кхоачам беш. ТIехь-тIехьа ара мел дувла цун йоазош форманга а чулоацамга а диллача шаьрлуш, лакхлуш да.

Муталиев лирически поэт ва. ДукхагIа дола йоазош дукха доккхий лирически иллеш да цун. Бакъда, цун тIеххьара яздаь иллеш — поэмаш ала йиш йолаш да: «Кунтий пхьа», «Бирса ди», «Керда хьаьши» и. кх. Поэт цкъаза кхы жанрашка а воал: пьесашка («Культуран тIемахой»), прозага («Болшекаш боагIа», «Нанеи йоIи»). ГIалгIай фольклор гулъеш а литературан критика еш а болх баьб поэто. Поэта йоазой чулоацам дукха тайп-тайпара ба. Ший дега хетар, ший дега чу а керта ена кIоарга уйлаш а хетараш а дувц цо. Кертера тема я цун Даьхе езар, коммунизме бода никъ чIоагIбар, революцен хана хинна тIемаш дувцар, къамашта юкъера доттагIал чIоагIдар, тIехьа бисаьча наха юкъе диса зене дола Iаьдалаш (пхьа лехар, дов дар, кхалнах общественни балха юкъе ца озар, царга ца дешийтар), цIенча дегаца нах безар, зIамигача сагаи йоIаи юкъера цIена безам. Кхы темаш а я поэто ювцараш. Хоза, дешаш вар кхетавеш, цун дог ураоттадеш чIоагIа язду поэто къамашта юкъера доттагIал чIоагIдеш дола йоазош. Хам бе безаш да Муталиев Хьажбикара берех яздер. Берий литература (берашта деша язду литература) къаьстта хам бе безаш да, хIана аьлча, из тайпа литература гIалгIай меттала сов кIезига хиларах а, Муталиев Хьажбикара язду цу жанра йоазош — хоза, чулоацам дика болаш, бераша хоза хеташ дешаргдолаш, цар шоай кхетам лакхбара пайда эцаргболаш хиларах а.

Дукха лоархIаме я поэто эрсий а кхыча метташкара а яь переводаш. Поэто яьча А. С. Пушкина «Iан сайра» яхача илле переводо хьахьокх гIалгIай метта хозал.

Озиев Ахьмадахи, Муталиев Хьжбикарахи, Беков Темботахи, Озиев Салманахи ала деза: уж ба гIалгIай литературни форма кхеллараш.

Муталиева иллеш форма (ритмеи рифмеи) дика йолаш а, дувцаш дар хоза хьачудужаш дола сурт оттадеш а да.

Поэта иллей форма тайп-тайпара я, чулоацамга хьажжаь я из.

Хьо са даьхе,
Со хьалкхеваь
Хьо са мохк,
Без хьо дега,
ШерагI ткъам хьай боаржабаь,
ТIера кхесса
Капитала
Iаьржа дохк,
Вахар мерзду
Молха лохаш бодандаь.

Укх иллеца хIара куплетаца 5 мугI ба: диъ-диъ деша дакъа долаш, 1 — кхоъ долаш, 1 — диъ деша дакъа долаш, ворхI долаш. Хьалхар ши мугI лоаца хиларо, тIаккха кхоалагIа бар кхы а лоацагIа хиларо — стих низ болаш ю; юкъера вугIараш дIаьхдаларо — дувцар дега чу дужаш хоза ду.

Цу мугIарашка цхьа мугI лоацдаь да «без» — «беза» ала дазача. Цу тайпара долча дешаца илле дикал хозал лохъю. Цхьабакъда, ала деза: лоацдаь дешаш наггахьа мара хилац Муталиева иллешта юкъе. Цу тайпара да лоацдаь дош «Ез хьо сона» яхача иллеца. Ритмеи рифмеи дика я цу илле:

Ез хьо, даьхе, са мо дукха,
Хьоца хоза кхувш се
воагIандаь,
Iа хьай къонгаш, шорта баьха,
Хьай ткъама кIал мукъа, хоза
кхебундаь.

Хьалха масаланна доаладаьча илле формаца тIехьарча илле форма йистача тIехьарчох ала деза — из дIаьха мугIараш долаш, дувцар дегачура доагIаш дале а, дужаш, сапаргIата волаш дувцаш хилар. Бакъда, илли хоздац «еза» яха дош «ез» дилла лоацдаро. ГIалгIай меттаца дукхагIа йолча хана къайлача деша даькъе йола оаз лоаца хул, я йийлаьча деша даькъацара яр йIаьха хул (ез—еза). Довш латта «а» доацаш хилча илле хIама талхац, цига денз йола овзаш дIаяьхача — илле хозал йов.

Ший форма я укх илле:
Даьхен назмаш, назман мерзаш
Хоза хет,
Даьхен наькха бувхьар хозаш,
Кхайк поэт.
Иштта шиий тайпара форма я укх
илле а
Дац цун салам, хаттац моаршал,
Къамаьл да цун йоаллаш морсал,
Дог цох эккхал дегза ва.
Са назмаех дош ца хеташ,
ВоккхагIчо мо хьеха гIерташ,
Соца гIожа дувцаш ва.

Иллеш сенна дика да? Илле ма дий ер, илли санна деша ма дезий ер аьнна хета дезац. Вай вIаший хабар дувцача бесса дийшача а йовц цун ритм. Цхьа хIама шийца доацаш да укх куплете: «йолаш морсал». ГIалгIай метта «морсал йолаш» ала деза. ГIалгIай метта законашка хьажжаь йолаш йола дешай аргIа (порядок) йохо (инверсия) йиш яц.

Цхьаккха хIама ца эшаш я аьнна хет укх стихай форма:

Озабезам беш дац вахар;
Кхел цо маосаз унзара ю;
ЛархIац классал, лархIац
хьаькъал,
ТIоамар меттахь кховдаю.
Со вода майданах
Шорт-шорта гIа боахаш,
Январа из шелал
Когашта кIал цIувзаш.

«Майданах» яхача деша форма нохчий меттацара ийцаь я. Хоза ю цо стих, дика дуж из цу юкъе. Ала деза поэтах, поэт хул цо бувцаш бола мотт бIаьхий хилча, цу метта юкъе дерригa нохч-гIалгIай диалектай дикагIа мел дола дешаш а грамматикан формаш а юкъе хилча. Ала деза нохчийи гIалгIайи поэташ а писателеш а цу гIулакхa дукха къаьхьегаш бац, аьнна.

О, шелал, ма цIувза,
О, лаьтта, ма дувхьа.
Вай парти латт чIоагIа
Адамий ва духьа.

«Вай» яхар а фольклорацара дош да. Илле ритм а тоаю цо. Цул совгIа поэта дегчура доагIа дош а хозду цо.

Поэто бувцаш бола мотт тIехь-тIехьа тоалуш, совбоалаш ба. Цхьабакъда, цхьанна а нохчий, гIалгIай писатело кхоачам болаш дукха ший йоазошта юкъе чуозац метта диалектаца мел дола дикагIа дола дешаш, диалектаца мел йола грамматика формаш. Масала: гIалгIай меттаца а, лоаман нохчий диалекташца а я цIердеша зIамигадара формаш, сибата деша дустара формаш, арарча нохчий диалекташца я нийсдара падеж, хана дешай хIанз яхача хана форма. Нохчий а гIалгIай а литературни мотт уж еррига формаш йолаш хила беза. Писатель хила веза метта еррига а грамматикан бокъонаш, дерригa дешаш карадерзадаь. Муталиев Хьажбикара къахьег цу гIулакхаца. Цул совгI писатель ший наьна метта бокъонашца керда дешаш кхоллаш хила веза. Хьажбикар Муталиев цу тайпара болхбе гIерташ а беш а ва.

Тахан язде дог са доагIа,
Дешаш ше-шегI вIашка доагIа,
Октябраца гIа вай майра боах;
Октябраца, ка ца агаш.
МоастагIашта бирса етташ,
Яьккха бокъо вай дегашка ях.

«Дешаш ше-шегIа вIашка доагIа», «гIа вай майра боах», «бирса етташ», «бокъо вай дегашка ях», — цу дешашца поэта уйлаш, цун дега хетамаш (чувство) гучадахарал совгIа, поэта дувцараш, сурат а даь, хьалхашка хьаоттаду.

ХIанз йолча Советски хано дог айду поэта:

Таханарча дено сона
Уйлаш перол хьалха йоах,
«Ираз тIемца дакккал
хьайна», —
Тахането сога йоах. («Даьхе»).

Поэто тоабу ший мотт фольклорацареи, эрсий меттацареи боарама тIех ца вувлаш дешаш юкъе кхувлаш.

Цхьадола иллеш моллагIча къаман санна шаьра дешалуш да. Ва-нах, ритм, яле а, рифма яле а, вай массаза дувцар мо ма дий ера-м, аьнна хеталу царех. Из я иллей форма, цар мотт тоабенна хилар белгало я из.

Хьуна йисте,
Сийнча баь тIа
Бажаш боаллаш.
Маьлха дийнахь
Кхо уст хиннаб
Хьун чур къайлагI
Царга хьежаш
Довна дагахь
Меца бертий хиннай ягIаш,
Бийсан фос ца нийслуш дийна.
ЧIоагIа бIарз а енна.

Ер да маIан кIоарга долаш, шаьра, лоацца аьнна илли:

Нагахь санна
Хебалуча мордий
ГIайгIа еш со хуле.—
Хьайна къа ма лоацалда Iа,
Унах цIена вац, — аьле.
ХIама а дац из
Со вахара морзалонах
визар мара, —
Коммунизман кхоана
КIай чо боацаш
Воссар сона ловлга мара.

Цуморча иллех ала дог доагIа: поэзи я из. Цкъаза, геттара вайна хьалхашка дола, кхычо теркам бергбоаца хIама дайча а поэта кIоарга уйлаш дага йохийт. Цу тайпара да «Дахчан кад» яха илли.

МоллагIа гIалгIай цIа хьан дар 15—20 шу хьалха бада тIа а, е цхьанахьа карниза чу а дIакхесса дахчан пхьегIа йоацаш? Цу хано дIахойт пачхаьа хана гIийла баьха даьй, цар хьийга хало. «Аьккхий аьшк» мо деза оал хIанз вай-наха дукха дезача, бочача хIамах. Цудухьа йоах поэто цу замах «дахчан зама».

Ер са даь-дас
Жа шур мийнна
Дахчан кад,
Дахчан заман
Викал хинна,
Маьлхарбаха,
Бос дIалеста
Сона хьалхашка латт...
Аьшка гамо
ГIоаргIа даьха
Шувнаш хьа зувш,
Даьй вахарах
БIарчча томаш
Аз ма еш, —

йоах поэто. Фу чулоацам ба Муталиева Хьажбикара йоазоний? Даьй мохк, къамашта юкъера машар, доттагIал, коммунизме бода никъ, коммунизм хьалъяр уж доккхий гIулакхаш дувца, хозача суртаца уж хьахьокха наькъаш корадоагIа поэта ше деча йоазонашца.

Дега чура доагIа дешаш корадоагIа цунна В. И. Ленин вувца, цо Кавказе вайта Серго вувца.

Безам, мехкарий, доттагIий а бувц цо. Къаьстта лоархIам бе беза берашта Хьажбикара Муталиева деча йоазоний, цкъа-дале, берий литература кIезига я гIалгIай меттала, шозлагIа-дале, вай дувца йоазош бераш кхеторгдолаш а да.

Укх шера 30 шу дуз Муталиев Шовхала Хьажбикар литератураца болх бе волавенна. 30 шера боккха никъ бенаб цо. Из никъ хьабахь цо ший даьхе — СССР езаш, парте декхараш кхоачашде гIерташ а гIалгIай къахьегамхой культуран а экономикан а гIулакха лакхбайта уйла йолаш а. Ше литературан болх бе волавеннача хана денз хьа гIалгIай литературе кертера дакъа лоацаш а къонача йоазонхошта дукха гIо деш а ва новкъост Муталиев.

Д. МАЛЬСАГОВ,
Филологически Iилмай кандидат.

Доазол дехьара

Болгаре социализман гIирс хьалбарна карагIдаьнна доккхий толамаш

София, 15 марта. (ТАСС). Тахан кепа теха арабаьннаб Болгарен Совета министерствона чуйоагIча Центральни статистически управленен халкъа боахама шоллагIа пхе шера план (1953—1957 шераш) кхоачашъяра итогех бола хоам.

Хоама тIа белгалдеш да, хьалхарча пятилеткаца нийсдича, шоллагIча пятилетке гIирсаш хьалдарга дIадохийта ахча 1,8-зза дукхагIа хилар.

Болгарски коммунистически партен VI-ча съездо оттадаь республикански, моттигерча, кооперативни промышленностан валови продукци айяра декхар дикка тIехкхоачашдаьд. 1957 шера цу промышленностен валови продукци (1956 шера кердача мaьхех) 1952 шера хинначул 76 процент дукхагIа яр, хIаьта 1948 шера хинначул 4-зза дукхагIа а яр.

Дикка айденнад электроэнерги яккхар, кIор баккхар, даша-цинкеи цIастеи руда яккхар. ШоллагIча пятилеткан шерашка мехкдаьтта дакка доладаьд.

Чон даккхар 1957 шера 1952 шераца нийсдича 6,5-зза айденнад, прокат — 11-зза, даш — 7-зза. ШоллагIча пятилетке хьалъяь а яьнна болх бе йолаеннай Кырджали яхачара — мехка хьалхара бесаш дола металлаш доаха даша-цинка завод.

Хоама тIа белгалдеш да, машиностроительни, металлообрабатывающи, химически кхачан промышленностанна, хIаьта иштта Болгарен шерра наха эша товараш арахецача промышленностанна дика гIулакхаш карагIдувлар. Белгалдеш да, юрта боахама кооперировании елга дукха хIама ца эшшаш йистедаьккха хилар. 1957 шу йистедоаллаш къахьегама кооперативно-земледельчески боахамаша деррига оахаш долча лаьттах $^4/_5$ дакъа лоацар, хIаьта мехка деррига дIадувча ялатех $^5/_6$ дакъа гаргга а лоацар.

ТКЗХ чу доацаш дисад керттерча даькъе лоаман районашкара боахамаш. Городашка котъяьнна ца Iеш, юрташка а котъяьннай социализм Болгаре.

Къаман пайда (юххьанца даьча лоархIамех) 1957 шера 1952-ча шераца нийсбича 46 процент айбеннаб.

1952-ча шераца нийсбича, Болгаре болх беча цхьан сега пайда 1957 шера 55 процент айбеннаб.

Iокхоачалучча хоама тIа белгалдеш да, шоллагIча пхе шера планах оттадаь декхараш кхоачашдар, Болгаре социализм хьалъяргахьа боаккха боккха гIа хилар.

Империалистий „Къахетам“

Алжире дукхача наьха цIий а мехкадеш, французий империалисташтеи цига бахача Iарапаштеи берберашеи юкъе къиза тIом латта дукха ха я.

ХIана мехкаду цIий? ХIана боабу нах? Фуд къувсар?

Алжир къулбаседан Африке уллаш, 9 миллион нах бахаш Iараций — берберий мохк ба. Из мохк 1930-ча шера, тIема низаца юрташ, городаш йохаеш, йоагаеш, шоашта кIалбиса нах, бераш а кхалнах а тIехьа, къахетам боацаш боабеш, дIалаьцаб французий империалисташа. Дийна биса нах эрий ухкача аренашка а лоамашка а дIалежкъа кIалхара баьннаб.

Цу хана денз хьа фабрикаш, заводаш, дикагIа дола лаьтташ, лаьттагIа доалла руцкъа, суд, Iаьдал, еррига а бокъо французий бIаьхийча наьха йолаш, цар цига бахача Iарапашта — берберашта доазув доацаш чIоагIа низаш деш, къахьегам буаш, латт из мохк.

Шоашта тIалатта Iазап, лоал ла ца могаш, цу къизача моастагIчох шоай мохк мукъабаккха гIерташ, цкъазахьа лаьгIлуш, цкъазахьа, яьнна цIи санна, михьара боалаш, цIаккха а ца бужаш, къовсам лоаттабаьб Iарапаша — берберaша французий империалисташта духьал.

Хьалха империалистий колонешка: Инде, Индонезе, Египте, Сире, Вьетнаме, кхычахьа даьха дукха къамаш цар Iазапа кIалхара а даьнна, шоай мехкий дай хинна, шоай Iаьдалаш а оттадаь, дахаш да. Иштта шоашта тIера французий империалистий Iазап дIа а даьккха, шоай Iаьдал оттаде а шоай мехка дай хила а, шоай боахам а культура а лакхъе, тоае гIерт Алжире баха Iарапий — берберaш. Французий империалисташ царна тIера Iобовла а царна цхьаккха а бокъо яла а, уж лоалах муъабовлийта а безам болаш бац. Из къовсам ба Алжире цIий мехкадер, нах боабер.

Французски империалисташа Алжира халкъан эскара тIемоех бандийташ лерхI. Цудуъа тIема тIа човнаш хинна а, кхыча тийшача балхах а шоашта кIалбиса Iарапий тIемахой бандиташ а лоархIаш, тIема судаш а еш, топаш етташ боабу цар. Бакъдар аьлча, банда я совле езаш, бокъойоцаш алжирцашта низаш ду, цар къахьегам баа гIерта, мукъале дIа а яьккха, царех лаьшбе гIерта — французий империалисташ. Французий империалисташа шоашта кIалбисача Iарапий тIемахошта цхьаккха тIема бокъо йоацаш, къиза низаш делга а, топаш етташ уж боабелга а, ла ца а могаш, английски эскара отставке ваьннача Джонс Ллойд яхача майора Лондонерча французий тIема атташега письмо яздаьд. Цу письмо тIа цо йоах фашисташа даьраш санна, цхьаккха бокъо йоацаш къиза низаш да оаш Алжире кIалбиса карабаьхкача Iарапий тIемахошта дераш, цудухьа хьалхара дунен тIом болча хана французий пачхаьалкхено Почетни легиона кавалер веш сейна данна орден леладелга сийдоацаш а лаьрхIа из кхы леладергдоацаш чIоагIо яьй аз. Иштта кхыметтел цхьзболча бIаьхийча наьха эпсараша а нийса ца лерхIаш къиза низаш да французий империалисташа Алжирерча Iарапашта дераш.

Французий империалистий дукъа, Iазапа кIалхьара шоай нах а мохк а баккха гIерташ, латача Iарапий-берберий тIемхошта юкъе, дукха ба яхь а денал а долаш бола, сийдола кхалнах. Иштта, французий империалистий бандаех латача Алжиран тIемахошта юкъе хиннаб Iарапий хоза, къона мехкари: Джамила Бухиред, Жаклина Герруддж, Джамила Буазза. Уж цхьан дийнахьа тIема тIа човнаш а хинна, кIалбисаб французий империалистий тIемахошта. Цар французий империалистий суде беннаб уж. Къиза низаш даьд царна, империалистий судахоша, гунахьа доаца маьрша нах боабаьб оаха аьле лоткъам а бе цу протокола кулгаш а язде яхаш. Цхьаккха дича цу тайпарча лоткъама протокола цар кулгаш язде ца тигача, кхаагIа харц тешаш а оттабаь суд яьй царна французий империалистий судо.

Шоашта суд еча дийнахь Джамили Бухиред яхача йоIо аьннад судахошка: «Сона хов оаш тхона доаде суд ергйолга. Тхо хIаманна бехке дац. Берригa тха бехк ба, тхона тхой мохк а тхой нах а дукха безилга, царна тIалатташ дола Iазапаш ла ца могилга, ужаш а, кхы нах санна, мукъа а ираз долаш а бахар дезилга. Цудухьа къиза низаш даьчул тIехьагIа тхона доаде суд оаш ергйолга хов сона. Цхьабакъда, дицмалелаш аз яхачох, тхо доадарца, шоай наха а дерригача дуненна а эшаш йола сийдола мукъале дIаяккха гIерт шо, цунца шоай мехка сий а доаду оаш, цуна а кхерам тIа а тосс оаш, хIаьта фуннагIа оаш дойя а, Алжир мукъаяланза а Iергъяц».

Йоха ца йохаш, ший маьхкеи наьхеи мукъале бахьан долаш, ше латарах шийна тIакхаьчача къизача холонех дехке ца йоалаш, ший мохк а, нах а, бакъдар а, нийсхо а дезача наьха дог урауьттадеш, цо даьча мейрача къамаьло кхы а чIоагIагIа эгIаз бигар империалистий судахой.

Бакъхилар Джамилас яьхар. 1957 шера июль бетта 15-ча дийнахьа цунна а цунцарча иззамо къоначa шин йоIа а, гильотина яхача машинаца кортош а даьха, боаболба аьнна оттадир империалистий къизача судо.

Из къиза суд шоашта хьакхейкайича елханзар, йоханзар Джамила Бухиред.

— Оаш тхо доадаьдар аьнна, дуне тIа бакъдари нийсхои котдаланза а Iергдац, Алжир мукъаяланза а Iергьяц, — аьлар цо.

Цу къизача харцона духьал баьлар дерригача дуне тIара бакъдари нийсхои дукха дезаш бола, дукха, дика хьакъал дола, дийша нах, болхлой, ахархой, кхалнах, кхыбараш. Бакъдолчунца, нийсхонца, къахетамца цIаккха а тохалургдолаш дола сага дог, тохалургдолаш, дика яздаь, каьхаташ, зIанараш кхахьийтар цар французий президентага, пачхаьалкхенга, уж мехкарий бехке бац, царна бокъо йоацаш суд яьй, уж мукъабовлита беза, яхаш. Цу тайпара каьхаташ, зIанараш кхахьийтар Советски, Iарапий, кхыметтел французий мехкашкара а кхычахьара а. Цу хьакхехьа зIи нов. Ворошиловс а яхьийтар французий президентага.

Уж боабича, дерригача дуне тIарча дикача наха хьалхишка, шоай мехка чIоагIа сий доврг хиларах кхера а бенна, март бетта 13 дийнахь 1958 шера Джамила Бухиредаи, Жаклина Берруджанеи, Джамила Буаззанеи боабе яь суд дIа а яьккха, байна дIабаллалца каторжни болх бе суд чIоагIйир, цу цхьаккха а бехк боацача къонача мехкарашта, французий империалистий президентои цун новкъосташеи.

Колонешка бахача наха къиза низаш деча, цхьаккха а бокъо йоацаш уж боабеча, шоай салташта совгIаташ а телаш, хьест империалисташа, хIаьта шоай къахьегам ца баита, шоашта тIера дукъ, лоал дIадаккха, кхыча къамий яр санна, шоай мукъале, бокъо хилийта гIертача, зIамигача низбоацача къамех бола нах боабе, байна дIабаллалца каторжни болх бе судаш ю. Иштта я империалистий «нийсхо» «къахетам».

ХАМАТХАНОВ Д. К.

Бундесвер атомни герзаца кийчъярах малхбузен-берлински газето яздер

Берлин, 16 марта (ТАСС). АДН агенствос деча хоамех, «Шпандауэр фольксблат» яхача малхбузен берлински газето кепатеха статья араяьккхай, Федеративни Республике дола американски эскар атомни герзаца Iалашдарал совгIа, малхбузен-германски бундесвер а цу атомни герзаца Iалашъярна дуккхача хана болх лелош хиларах хоам беш. Статья тIа белгалдеш да федеральни оборонан министро Штрауса атомни герз дукхагIа хилийтарна берригa низ тIаухийташ хилар.

Газето дIахо хоам бу, Малхбузехьарча Германе долча американски эскарга «Матадор» яхача тайпара йола атомни ракеташ урагIъяхийтарна йола оатхалаш а атомни зарядаш а хиларах. Ховш да, цу тайпара йола 12 ракета федеральни министерствос США-ра нийца хилар. Уж ракеташ урагIъяхийтарна йола оатхалаш Комбленци Бингени (Рейнланд-Пфальц) яхача моттигашта юкъерча районе а иштта Эйфель яхача лоаман районе а дIанийсъяь хилар белгалду статья тIа.

Американски газеташа США шоллагIа йола Лаьттан спутник дIахецарах

НЬЮ-ЙОРК, 19 марта (ТАСС). Американски шоллагIа йола искусственни Лаьттан спутник дIахецарах бола хоам юха керда боахаш, вашингтонски «Дейли ньюс» яхача газето ший редакционни статья тIа язду:

«Авангард» дIахийцачар сийдара гIулакх лаьгI а ца деш, цхьа йола факташ дага а йоагIаш кIезиг дукха лаьгIде деза вай гIаддахар: эрсий шоллагIа спутник 350-за гаргга езагIа я «Авангард-1» яхачул...

Космически техникага хьажача вай цхьа кIезига мара лаьттагIара хьалкъаьстадац эрсашца нийсделча, цул совгIа кастта ялх бут а ма боалий эрсий хьалхара спутник дIахийцача хана денз».

Алжирера тIема гIулакхаш

ПАРИЖ, 19 марта. (ТАСС). Парижски газеташа алжирски къаман-кортамукъален эскара отрядаштеи французски эскара подразделенештеи юкъерча тIемаех хоам бу. ТIеххьарча шин ден-бус Дювивье яхача районе чIоагIа латаш хиннаб уж. Французски эскара гIо деш авиаци а артиллери а хиннай. Газеташа язду цу тIем тIа 350 алжирцаш боабаь хиларах. Масса хана санна, французашта хинна зе ховш дац.

Капитон ЧАХКИЕВ.

Алжирага

Алжир!
Мукъле къувса мохк!
Хьа майрача къонгий
ЦIий Iомехкаш латт.
Молха кIурах йизаьй
Хьа аренаш,
Хьа зIамга халкъ
Турпал духьал латт!

Алжир!
Хьо гаьна яр аьнна,
Са дог а,
Тахан
Хьоца детталу.
Хьа денал бахьан
Хьа къонахчал бахьан
Аз Советий мехкара
Хьога моаршал лу!

Алжир!
Алжир!
ДуIа хьайна мохк!
Iа мехкаду хьа цIий
Зехьа дов йиш яц.
Бокъонгахь мел вар
Тахан хьогахь ва.
Французий бомбаех
ДуIа соцаргдац.

Кхы а бирсах
Хьувз тахан
империализм!
Цун йийна юкъ
Полицес
ергъяц-кха
нийс.
Йолле, Алжир,
хьай новкъа йолле! —
Цу новкъа яхай
Вьетнам,
Марокко,
Тунис!

Кердадар — Нохч-ГIалгIай кхалнаьха вахара юкъе кхахьа!

Октябрьски революцес низ-Iоткъама кIалхара а яьккхар, кортамукъа а яьккхар нохч-гIалгIай кхалсаг. Цо кIалхара яьккхар из эксплуатацех, хIаьта къахьега, ший хьаькъал гучадаккха, пачхаьалкхен, боахама, культурни, общественни вахара масса доакъошка дакъа лаца цунна йоккхий торонаш хьа а йийлар.

Советски Iаьдал латтача шерашка хьалкхийнаб керда кхалнах-лоамарой. ХIанз шоай боккхагIа болча южарашца, эрсий кхалнахаца, цхьана боккхача нийсача наькъа тIа баьннаб нохчийи гIалгIайи кхалнах.

Дог гIоздаьннад дуккхача дезалаша шоай вахар овлан, тIара эргадаккхарах. Царна юкъе ба Тангиев Зурапа дезал. Цун сесаг Гойгова Таира поликлинике лорал болх беш я. Цхьана дика товш бахаш а къахьегаш а ба Тасуевар — мари сесаги. «Ленинан некъ» газета редакце партийни отдела заведующи ва Ножаев Хожа. Цун сесаг Абаева Маруси эгара хьалхарчарца дIаязъелар Нохч-ГIалгIай иллейи халхарийи ансамбле, хIаьта укх сахьате из дикагIа йолча иллиалархоех лоархIаш а я. Маруси толаме болх баь ца Iеш, ший берашка, а ший цIенга а дика хьож.

Дуккхачарна бовзаш ба инженера Ужахов Керимсултана дезал. Цун сесаг, Мальсагова Лида, педагогически института хьехархо я.

Цхьабакъда вай республике хIанз а дукха да кхалсаг ца лоархIаш, из ирчайоахаш дола гIулакхаш.

Картоев Сулейма гурахьа цIаверa Казахстанера Назране. Цул тIехьагIа кIезига ха яьлча кхо бер а долаш, ший сесаг йита а йита, шийна кхы саг а йоалаяь, Грозне ваха хайра из. Ше йитаьча сесага шийгара хIамаши паспорти дIадийхача Картоевс паспорта юкъера хьаяьккхар регистраци ярах отметка тIайола листок.

Во гIулакхаш да Подгорни юрта вахача Ахматов И. леладераш а. Сесаги кхо бери цIагIара лелха а даь, диъазлагIа саг йоалаяьй цо. Курчалой юрта вах Жамулдаев Хасмахьмад. Цу сага советски гражданина эхьэздели, сийи хьадда дайна дIадаьннад. Цхьайттаза саг йоалаяьй цо. ТIеххьара цо йитаьча сесага диъ бер дар.

Ала дезаш да, цхьабола кхалнах шоаш а дукха лерттIа ца лелилга. «Ленинан некъ» редакце болх беш йола Хамидова Зарга ший ши бер а дитаь, Нохч-ГIалгIай иллейи халхарийи ансамбла артистага Юсупов Геланега маьре яхай. ХIаьта Юсупов ше а ва сесаги кхо бери долаш. Е общественносто а, е Хамидова болх беш йолча «Ленинан некъ» редакцен болхлоша а теркалдинзар из харцахьара гIулакх.

ХIанз, вай республика юхаметтаоттаеш йолча хана, зенерча гIулакхашта духьал лоаттабеш бола къовсам лоархIаме айбе беза. ТIагIертта кхалнаьха вахара юкъе кхахьа еза керда социалистически оамалаш. Коммунистически партеси Советски правительствоси эшаш мел дола хIама ду тхо, нохчийи гIалгIайи кхалнах, Даьхен берригача кхалнахаца цхьана коммунизмагахьа, кортамукъален наькъа тIа гIолла дIадахийтар духьа.

УЖАХОВА А.

Шоай балха теркоераш

КоатIар оалхазараш леладеча Ермоловски совхоза 1-ча отделенен МТФ Iаьсашка хьожаш болх беш я Дашаева Т.

— Iасилгашка хьожилга сона чIоагIа дукха дезаш гIулакх да, — йоах Дашаевас. Сецца сатоссаш ферме хьа а яьй хозача гIулакхаца хьажа йоалалу из Iаьсашка. Ший ханнахьа хий моладу, доакъар дул цо царна. Нагахьа санна Iасилг цамогаш хилча чехка хоам бу цо ветеринарни лорага.

Дашаевас гIулакхдеш леладераш 70 Iасилг да, дерригаш дика тоаденна а да уж. Цо кхоабаш долча хIара Iасилга деннеи-буси 250—300 грамм дулха тIакхет.

Иштта ферме дика болх барца белгалбаьннаб доярккаш бола нн. Корякина Нина, Мадлаева Салимат, Музаева Хамса, чIоагIа дог айдаларца бу цар шоай болх.

Корякина Нинай йоаккха опыт я балха тIа. Из опыт шийца балха болча ший новкъосташта дIа лу цо. Нинас каст-каста дувц царна балха тIа, доахангa мишта хьажа а кхаба а деза, иштта кхы дола гIулакхаш а.

Социалистически яхье а этта доярккаша дош деннад бетташ болча хIара Iаттагара укх шера 2400 килограммал кIезигах йоацаш шура яккха. Укх сахьте низ ма-кхоачча къахьегаш боахк уж шоай дош кхоачашдарна. Уж декхараш тIехкхоачашде дуккха торонаш а я царга.

Белгалдаккха дезаш да бежавокказа Бекмохамедов Халида толамаш а. Цун гIулакх де дезаш 75 хьайба да. Ший болх Бекмохамедовна дика харца цхьаккха а бежан дIа ца къастийташи дерста тоаденна долаши Iангара даьхад цо уж.

Хьалхарча кварталах 75 центнер дала дезаш хиннача 91 центнер дулх дIа делар совхозо пачхаьалкхенна. Цуица хоадам болаш дола ший дакъа лоац дика хьайбай терко яьча нов. Бекмохамедовс.

ДикагIа болчарца дIанийслуш дуккха а болхлой ба цу совхозе. Уж боахк Коммунистически партеси советски правительствоси юртабоахаман къахьегамхошта укх гарггарча шерашка сага сих дулхи, даьттеи, шуреи яккхарна Американ ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьакхе аьнна хьалхашка оттадаь сийлен декхар кхоачашдеш доккхий толамаш доахаш.

М. ЦУРОВ

„Обувщик“ яхача артела коллектив

Сурта тIа: аьрдехьара, закройщик н. Янарсаев Абуязити заготовщица нов. Балаян Кнарики шоай балха тIа

Плиева И. тексти сурти.

Укх шера, 53 эзар пар когий гIирс арахеца а безаш (царех 40 эзар пара керда когий гIирс хила беза), 872 эзар сома мах болаш когий гIирса ремонт е а езаш я «Обувщик» артела коллектив.

Хоржамашта хьалхарча социалистически яхье а этта артела коллективо, 15 марта 100 процент кхоачашйир 1958 шерарча хьалхарча кварталах валовой продукци арахецара план.

Планах 110 эзар шорни издели арахеца езаш хиннача 150 эзар сома продукци арахийцай, 9000 пара когий гIирс арахеца безаш хиннача 9500 пара когий гIирс арахийцаб.

1958 шера валовой продукци арахецара а асортимента а план 5 декабре Конституцен ди тIакхоачаш кхоачашъе аьнна дош а денна лакхара социалистически декхараш тIаийцад коллективо. Коллектива юкъе белгал баьнна дика балхаш деш ба заготовщикаш — нн. Балаян Кнарик, Махмудов Сайди. закройщикаш — нн. Янарсаев Абуязит, Аракелов Юрий, Аванесов Сергей, кхыбараш. Царех хIаране балха нормаш тIех кхоачашъю.

Балха тIа ше даьха толамаш къахьегамца чIоагIа деш, балха темпаш денгара-ди ме доал дегIа-кхувлаш, керда толамаш доахаш я «Обувщик» артела коллектив.

„Культурно-просветительни болх дIахо айбара тIехьа“

(Библиографи)

ССКП ЦК-еи РСФСР Министрий Советои баьча соцамга хьежжа 1957 шера декабрь бетта денз 1958 шера май беттага кхаччалца, РСФСР-е гIолла дIахьош да Ерригроссийски культурно-просветительни учрежденей балхашка общественни хьажар.

Нохч-ГIалгIай книжкай издательствос арахийцад, дуккха а статьяш чуйоагIаш «Культурно-просветительни болх дIахо айбара тIехьа» яхаш цIи а йолаш дола брошюра. Цу тIа техай «Ерригроссийски культурно-просветительни учрежденей балхашка общественни хьажарах йола положени» а, Нохч-ГIалгIай АССР-а берригача культуран болхлошка, интеллигенцега, общественни организацешка, — 1957 шера 23 декабре тIаийцаь бола, культуран болхлой республикански совещане хиннарий кхайкарал а, «Цхьабартболаш дIахьоргда вай культурно-просветительни учрежденей балхашка хьажар» яха нов. Татаева статья а.

Наурски районерча Сталина цIерахча колхоза председатела нов. Савчука а цу колхоза парторга нов. Картушкина а шоай статья тIа дувц, партеси правительствоси де аьнна хьалха оттадаьраш кхоачашдеш колхоза къахьегамхоша даьха толамаш а колхозникашка, культурно салаIийта правленес ю йоакхо а.

Нохч-ГIалгIай халхарийи иллейи ансамблан директора нов. Хамидовс дувц, юрташта новкъостал деш ансамблан коллективо хьалхара гIа баккхарах лаьца.

Лермонтова цIерахча эрсий драматически театра керттерча рижиссера нов. Алексеевс ший статья тIа къоначa драматически коллективашта хьехам лу.

Цул совгIа брошюра тIа яздаьд хьайбаш леладерашта салоIама сайренаш елга, сердалон газеташ арахецилга, кхыдола культурно-просветительни гIулакхаш мишта вIашагIдохка деза.

Наха кхетабергболча меттаца яздаь а болх культурно-просветительни учрежденешца бувзабенна болча дукхача наха лаьрхIа а да брошюра.

Р. МАКСИМОВ

КЕРДА СЕКТОР

Грознерча мехкдаьттан Iилма-тохкама институте вIашагIъеллай совнархоза технико-экономически хоамий сектор. ДикагIа йола технологически опыташ, къахьегам дикагIа вIашагIболлара методаш гулъеши, уж наха йовзийташи, техниканнеи Iилманнеи карагIдаьнна керда хIамаш производстванна юкъедоаладеши балхаш дергда цо.

Кердача сектора тIадилла да техникан хоамий литература, тематически сборникаш, брошюраш, листовкаш арахеца кийчдар а, совнархоза промышленно-экономически бюллетень хIара бетта арахецар а.

М. ЕРЕМЕНКО.

Болх бе кийчъеннай Назрановски кирпишкий завод

«ЦIе октябрь» яхача Назрановски кирпишкий заводо во болх бир дахача шера. Пачхаьалкхен план яр 8 миллион бетта кирпишки 1 миллион тхов тIа юлла кирпишки арахеца езаш. Царех арахецанзар етта кирпишк 1 миллиони, тхов тIа юлла кирпишк 350 эзари мара.

Иштта из план кхоачаш ца яра бахьанаш дар: заводе болх беш дика кийчбаь, балха говзал йовзаш бола болхлой ца хилар, эшшача бесса электросиловой установкаш ца хилар. Цул совгIа дуккха болхлой хувцаш (цаIаш дIабувлаши керда бараш хьайбешимоттигаш нийсъелар.

ГIишлонийи ремонтнии материалашца завод Iалашъяр Iалаьмате во оттадаь дар. Электрооборудованех, тайп-тайпарча аьшках, турбаех цхьаккха килограмм еннаяцар заводa республикан Главснабсбыта базас бIарччача шера.

Завода хьалхле лелаераша уж кхоачамбоацараш лаьрхIа а лаьрхIа, укх шера болх сецаь латтаргбоацаш кирпишк еча агрегата эшаш йола ремонт яьй, хадданза болх бергбола конвеерни система тоаяьй, электрофикаци яьй завода. Кийчбаь а, хIанз кийчбеш а говзал йоалла болхлой ба.

Хьалха латтача предприятеел тIехьа завод ца йисийта декхар шийна хьалхашка а оттадаь кастта ший болх дIаболабергболаш я завода коллектив.

З. ДАУРБЕКОВ.

Спортивни толамаш

16-ча марта, СССР-еи Нохч-ГIалгIай АССР-еи Лакхехьарча Советашка депутаталла хоржаш болча кандидаташта шоай голосаш дIаеннa баьнначул тIехьах, республикан спортии физкультурани комитете дIадихьар тайп-тайпара спортивни ловзараш. Укхаза бар районашкар, юрташкар, городера вIашагIкхийтта, борецалла Iомалуш 100 сов саг — кагийрхой. Царех ахаш нохчии гIалгIаи бар.

«Фанцузски борьбах» классически номераш гойташ хьалхара моттиг яккхарца республикан чемпионаш хилар новкъостех Дажаевхи Самсадовхи, шоллагIа моттиг яьккхар Албагачиевси Хаджаевси Сулливановси.

* * *

Республике футболах ловзаш хьалхле яккхарна Грознерча машин наькъахой Стадионе вIашаххкийтар кагийрхой командаш а йолаш 16 команд. Укхаза бар Гудермесский а Наурский а Сунженский а Старопромысловский а районашкара спортивни командаши Грознерча предприятеи заводии спортивни командаши.

Къаьстта диках лайзар машиннаькъа болхлой цIерах йола «кагийрхой Локомотив» яха команда, пед. Института студенташ, Старопромыслера сборни команда.

Дукха нах бар царга хьажа баьхка.

ЧIоагIа самукъа доалаши дега тоам хулаши тIоараш деттар хьажа баьхкараша.

Сайранна 5 сахьат даллалца лаьттача къовсам тIа республикан хьалхара моттиг яьккхар Старопромыслерча командо, шоллагIа моттиг кхаьчар машин наькъахой «Локомотивага».

АМАРАЛИЕВ Д.

Редактора заместитель
Д. ХАМАТХАНОВ.

1958 шера 30-ча марте хул Пачхаьалкхен чурча 3 процент йолча кхадж боагIача заема 62-гIа тираж

Тираже заема цхьайтта разраьде ловзабу 93.500 кхадж 51.152.200 сома, цу даькъе ба:

22 кхадж 50.000 сома хIарабар болаш.
55 кхадж 25.000 сом хIарабар болаш.
275 кхадж 10.000 сом хIарабар болаш.
880 кхадж 5.000 сом хIарабар болаш.
7700 кхадж 1.000 сом хIарабар болаш.
84568 кхадж 400 сом хIарабар болаш.

Заема облигацеш сберкассаша йохка а йохк ний а ю.
Эца пачхаьалкхен 3 процент йолча кхадж боагIача заема облигацеш.

Нохч-ГIалгIай АССР пачхаьалкхтрудсберкассайи пачхьалкхкредитеи управлени.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны редактора 2-07-01, отдел партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ00732. Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ № 1776.